Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…най 1921 оной …а 21-һээ гарана. | № 259 (18582) | **1990 оной ноябриин 11, воокресени** | Сэн 3 мүн.

АМАРШАЛНАБДИ!

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Эрдэм ба техникын талаар Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгодог комитедэй болон СССР-эй Профсоюзуудай бүгэдэ ниитын конфедерациин дурадхал хаража үзөөд, СССР-эй Министрнүүдэй Совет ажалдаа болон эрдэмэй-техническэ зохёон байгуулхы хэрэгтэ элитэ ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө СССР-эй Гүрэнэй 1990 оной шан Зүүн Сибиринн түмэр замай Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой электровозой машинист Владимир Алексеевич Кондрашовто олгобо.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгада горитой хубитаяа оруулжа байһан Владимир Алексеевич Кондрашовые Гүрэнэй шанда хүртэһөөрнь хани халуунаар амаршалнабди!

…ОПЫЕ НЭГЭДҮҮЛГЭДЭ ОРУУЛАГДАҺАН ХУБИТА

…Президент М. С. …ноябриин 9-дэ Бонн …рэжэ ерэбэ. Тэрэ …Федеративна Рес… ФРГ-гэй Федераль… Г. Коль гэгшын …ээ.

…тэй хамта Э. А. …зе, С. А. Ситарян, …сеев, А. С. Черняев, …цинский, В. М. Фа… ерээ.

…оной гүрэнэй тугуу… …лэгдэһэн Кельн… …порт дээрэ М. С. … болон тэрээнтэй … хүнүүдые ФРГ-гэй … канцлерай орлог… …шын хэрэгүүдэй ми… Геншер, ФРГ-гэй … президентын ал… …най статс-секретарь …Ландрут, бусад тус… …уд угтаба. Угтагша… …о СССР-эй ФРГ-дэ …н сайд В. П. Тере… ФРГ-гэй СССР-тэ бай… сайд К. Блех гэгшэд

…тын энэ удаа ФРГ… …ань хэрэг бүтэмжэ… зүбшэхэ шэглэлтэй …рэнэй политическэ …рынь аргагүй ехэ. …агүүехэ ороной хү… …шын нэгэдэмэл Гер… …үрүүшынхеэ ерэһэн …о, СССР-эй Прези… …сор М. С. Горбачев …баһа түрүүшынхеэ …үдэрнүүдтэ гар та… …алха документнүү… …орын бэшэ: һайн хүр… харилсаанууд, адли …харилсалга ба бэе бэе… …салга тухай хэлсээ… …ьше манай оронуу… …саануудай шэнэ шэн… …тай боложо байһые … Бусад документнүүд …номикын, промыш… …, эрдэм техникын, …ажалай талаар үргэн … үндэһэ һуури … байна. СССР ба нэ… Германи хоёрой хоо… …харилсаанууд байгша …брийн гурбан боло… …эн хоёр герман гүрэ… Советскэ Союзай тог… …ты харилсаануудһаа … шанартай гэжэ …эрэй хэлэһые эндэ …р байна.

…а ерэһэнэй үшөө нэ… …шэжэнь гэхэдэ, М. С. Г. Коль гэгшын тү… …нютагта, Рейнланд… …зэрта ошохо байна. …нцлер совет Прези… … болюжо, Става… …эһэн байгаа. Иимэ …үүд ёһоной харил… …гэл һайдалые ба бэе …олгые бэхижүүлхэ …

…ерһөө М. С. Горбачев …эртэй ябалсаһан хү… …н мүрэнэй эрьедэ тэ… …байрлаха Петерсберг ошобо.

…бүхэнөөрнь тон на… …хараалагдаһан прог… …байгаалиин үзэсхэлэн …һайхашааха сагшье … Абаһаар хөөрэл-дөөнүүд бүтэмжэтэйгөөр эхилбэ. Айлшад ФРГ-гэй Федеральна Президентын байрладаг Хаммершмидт ордондо ошобо. Эндэ совет айлшадые тусхайтаар угталгын ёһолол болобо. Р. фон Вайцзеккер һамгантайгаа М. С. Горбачевые ба Р. М. Горбачевае ордоной-гоо урда гаража угтаба. Угтагшадай дунда ФРГ-гэй Федеральна канцлер Г. Коль, гадаадын хэрэгүүдэй министр Г-Д. Геншер, финанснуудай министр Т. Вайгель, ажалай ба социальна хэрэгүүдэй министр Н. Блюм гэгшэд байлсаа.

Гурбан зүйлэй сэрэгшэдһээ бүридэһэн хүндэтэ харуулай начальник рапорт үгэбэ. СССР-эй ба ФРГ-гэй Гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдэбэ. Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд хүндэтэ харуулай жагсаалай урдуур гараба.

Ордоной урда суглараһан хүнүүд совет Президентые урин дулаанаар угтан амаршалба, альга ташалга зэдэлнэ, олон арбаад хүнүүд гараа һарбайжа, тэрээнтэй мэндэшэлэлдэхэ байһанаа гэршэлнэ. Р. фон Вайцзеккер совет айлшание Бонной бүлэг үхибүүдтэ хүргэбэ. Тэдэнь тэрээндэ баглаа сэсэгүүдые барюулба. Эндэ хөөрэлдөөн болоо. Албаһай хэрэгээр ерэһэн тухайгаа хэлэхэдээ, энэ ушар тон ехэ удха шанартай, манай харилсаануудта шэнэ шата нээхэ юм гэжэ Михаил Сергеевич тэмдэглэлээ. Һурагшадай нэгэн Михаэль Фройнд ТАСС-ай корреспондентэй хөөрэлдэхэдөө, би совет хүтэлбэрилэгшын гарыень адхажа, мэндэшэлһэндээ нээрээ омогорхоноб. Намда тэрэ ульгэр жэшээ мэтээр һанагдадаг.

Резиденциин «Каминна зал» соо совет айлшанай ФРГ-гэй Президенттэй хөөрэлдөөн болоһон байна.

Үнгэрэгшэ жэл хоёр ороной хоорондохи харилсаануудые хүгжөөлгэдэ онсо ехэ удха шанартай байгаа гэжэ Р. фон Вайцзеккер мэдүүлбэ. Тэдэ харилсаануудай дээдэ шатань болоһон һайн хүршэ ёһоной харилсаанууд, адли тэгшээр харилсалга ба бэе бэедээ туһалалсалга тухай хэлсээн онсо шухала документ болоно, тэрэнэй дүримүүдые Федеративна Республика шадаал һаа, тодорхойгоор ажабайдалда бэелүүлхын түлөө оролдохо. Дэлхэй дээрэ боложо байгаа һайн хубилалтануудта, Германиин нэгэдхэхэ хэрэгтэ совет шэнэ бодомжолгын асари ехэ удха шанартай байһые ФРГ-гэй Президент онсолон тэмдэглэбэ. Хоёр Германие нэгэдүүлгын гадаадын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ СССР-эй бүтэмжэтэйгөөр шиидхэхэ хараа бодолгүйгөөр энэ хэрэг иимэ ехэ удха шанартай байхагүй һэн, ерээдүй саг тээшэ шэглүүлэгдэһэн хэлсээнүүдтэйгээр бэелүүлэгдэхэгүй байгаа.

Европын түүхэдэ түрүүшынхеэ энэ түби дээрэ бата найдамтай ба амгалан тайбан эрхэ байдал зохёохо, тэдэниие тусхай политическэ гуримуудые хүгжөөжэ баталха бодото арга боломжо олдожошье болохонь хаш гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлбэ. Энэ хэрэгтэ Парижда болохоёо байгаа Европын оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга ехэ удха шанартай байха.

Советскэ Союзда боложо байгаа хубилган шэнэдхэлгын, үндэһэн ехэ хубилалтануудай боложо байһые Федеративна Республикын арад зон ехэ анхаралтайгаар адаглажа байдаг, совет арадта амжалта хүсэдэг гэжэ ФРГ-гэй Президент тэмдэглэбэ.

Манай харилсаануудта юрын хэмжээнһээ үлүү гараһан эрьелтэ боложо байна, агууехэ хоёр арадуудай хоорондохи харилсаанууд шэнэ шанар шэнжэтэй болохонь гэжэ М. С. Горбачев хэлэбэ. Энэ хадаа миин ганса манай хоёр гүрэндэ бэшэ, харин бүхы Европодо шэнэ арга боломжонуудые олгоно. СССР ФРГ хоёрой хоорондохи харилсаанууд эдэбхитэйгээр нэгэ хүсэл зорилготойгоор, һайн хүршэ ёһоной, адли тэгшээр харилсалгын ёһо гуримаар хүгжэхэ гэжэ бидэ найданабди. Энээн тухай хэлсээн доторшье хэлэгдэнхэй. Манай харилсаануудай шэнэ философи байгуулагдаа. Нэгэн доро экономикын, эрдэмэй, техникын болон бусадшье шэглэлнүүдээр үргэн дэлисэтэй, хоёр талада аша туһатай харилсаануудые хүгжөөхэ харгы зам нээгдэбэ. Манай орондо дэлгүүрэй экономикые хүгжөөхэ ябадал эдэ харилсаануудтамнай таарамжатай зохид, шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ. Богонёор хэлэхэдэ, бидэ совет-герман харилсаануудые түргэдхэхэ, тэдээндэ шэнэ эршэ олгохын түлөө бэди.

Советскэ Союзай ба Германиин зүүн хубиин хоорондо хэдэн арбаад жэлэй туршада бүридэһэн нягта харилсаа холбооной, хүнүүдэй хоорондохи үргэн харилсаануудые мүнөө үедэ алдажа болохогүй гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшад нэгэн дүүгаар тэмдэглэбэ. Предприятинуудай хоорондо һайн ёһо заншалнууд, адли тэгшэ харилсаанууд, сэхэ хэлсээнүүд тогтоогдоһон байгаа. Тэдэнэр үргэнөөр ашаглагдаха, саашадаашье хүгжөөгдэхэ зэргэтэй.

Германида совет сэрэгүүдэй саг зуура байһантай холбоотой зарим тэды хэмжээнүүд тухай, совет сэрэгүүдэй ФРГ-гэй газар дээрэ саг зуура байлгын ба тэдэниие түсэблэгдэһэн ёһоор тэндэһээ гаргахада таарамжатай эрхэ байдал олгохо тухай асуудалнуудые зүбшэхэдөө, хөөрэлдөөндэ хабаадагшад бэе бэеэ ойлголсохо, хоорондоо харилсаха шухала гэжэ тэмдэглэбэ. Эндэ гараһан асуудалнууд хани харилсаанай үнэн сэхын оршон байдалда шиидхэгдэхэ зэргэтэй, энэнь манай харилсаануудай гол удхада харюусаха байна.

Үдэрэй хоёрдохи хахадта М. С. Горбачев Федеральна канцлерай албан зургаанда хүрэжэ ерэбэ. Хөөрэлдөөнэйнгөө урда хоёр хүтэлбэрилэгшэ журналистнуудтай уулзаһан байна.

Г. Коль иигэжэ хэлэбэ: Хүндэтэ Президент! Таниие үшөө дахин амаршалхадаа би ехэ баяртай байнаб. Намарай саг — ургаса хуряалгын саг гэзэшэ. Үнгэрэгшэ жэлые эрьен харахадаа, бидэ һайн хүдэлмэри хээбди гэжэ өөртөө хэлэхэ эрхэтэйбди. Манай хоёр оронуудай хоорондохи хэлсээндэ мүнөөдэр гар табигдахань — энэмнай нэгэ талаараа ургасын дүн, харин нүгөө талаараа һайн һайхан ерээдүй тээшэ харгы замай эхин гэзэшэ. Үнгэрһэн сагые эрьен харахада, манай хамтын түүхэдэ һайншье, муушье ушарнууд бии һэн гэжэ хэлэхэ байнабди, тэдэнэр манай арадуудта нилээд ехэ зоболоншье асарһан байха. Ерээдүй тээшэ бидэ гүнзэгы этигэлтэйгээр хараха аргатайбди, тэрэ ерээдүй һайн байха гэжэ би этигэнэб. Имагтал тиимэ һайн байха хэрэгтэ танай аша габьяа ехэ гээшэ. Танай эдэбхитэй хабаадалгагүйгөөр иимэ хубилалтанууд болохогүй һэн. Танай хүсэл оролдолгонуудые бидэ ёһоорнь сэгнэнэбди. Энээндэ Эб найрамдалай Нобелевскэ шангые танда олгоһон ушар гэршэлнэ. Энэ ушараар манай үнэн зүрхэнэй амаршалгануудые тоогыт. Бидэ манай хөөрэлдөөнүүдые баяртайгаар хүлеэжэ байнабди. Мүн баһа минии тоонто нютагта бидэнэй үнгэргэхэ сагые тэсэжэ ядан хүлеэнэб.

М. С. Горбачев иигэжэ хэлэбэ: Хүндэтэ канцлер! Нэн түрүүн мүнөөдэр бидэнэй манай хоёр арадай, манай хоёр гүрэнэй бусад арадуудтай сугтаа гаталжа гараһан замай дүнгүүдые сэгсэлжэ байнабди гэжэ танай хэлэһэниие зүбшөөжэ байһанаа мэдүүлнэб. Энэ хоёр үдэр соо бидэнэй хэхэ хэрэг асари ехэ хойшолонгуудтай байха. Эдэ хубилалтанууд юундэ болооб гэхэдэ, бидэ мүнөө үедэ олон тоото шухала асуудалнуудтай, һанаа зоборитой, түргэн хубилжа байгаа оршон дэлхэйдэ, арадуудай саашадаа бүри һайнаар, ондоогоор ажаһууха хүсэл эрмэлзэлэй эли тодоор харагдажа байһан үе сагта ажаһуунабди. Энээнтэй дашарамдуулан, манай хоёр арадуудай, тэдэнэй политигуудай хоорондохи харилсаануудта бүридэһэн этигэл найдалай оршон байдалые бидэнэй элитэ ехэ туйлалта гэжэ тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Энээнгүйгөөр мүнөөдэрэйшье үйлэ хэрэг, бидэнэй нээжэ байһан ерээдүй тогтохогүй һэн. Бидэ хүдэлжэ эхилбэбди, би энээндэ бэлэн байнаб. Хүндэмүүшээр угтаһандатнай таанадта баяр хүргэнэб. Харилсаануудай тэмдэг болгон Танай гар барижа, амаршалха хүсэлэнтэйб.

Амаршалгануудай һүүлээр хоёр хүтэлбэрилэгшэ Г. Коль гэгшын хүдэлмэриин кабинедтэ өөһэд хоорондоо уулзаһан байна.

Удаань хөөрэлдөөнүүдтэ совет делегациин гэшүүд, ФРГ-гэй зарим министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаа.

Хөөрэлдөөнүүдэй һүүлдэ хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд болон тэдэнтэй ябалсаһан хүнүүд Федеральна канцлерай албан зургаанһаа холо бэшэ оршодог Шаумбург ордондо—ФРГ-гэй правительствые толгойлогшын резиденцидэ ерэһэн байна. Эндэ хоёр оронуудай ба арадуудай шэнжэ шанараараа шэнэ харилсаануудай үндэһэ һуури табиһан совет-герман хэлсээнүүдые баталһан документнүүдтэ гар табигдаба. Тэдэнэй удха шанарынь хоёр талын харилсаануудай хэмжээнүүдһээ үлүү ехэ байна. Тэдэнэр үнгэрһэн сагта эсэс табижа, Европые хоёр хуби болгожо хубааһан хэрэгые дабаха, бата найдамтай үнэн зүб ёһоор Европые зохёон байгуулгада, аюулгүйе тогтонижоруулха хэрэгтэ нилээд ехэ хубита оруулха байна.

Тэдэ документнүүдэй гол шухалань болохо һайн хүршэ ёһоной харилсаанууд, адли тэгшээр харилсалга ба бэе бэедээ туһалалсалга тухай хэлсээндэ СССР-эй Президент М. С. Горбачев, ФРГ-гэй Федеральна канцлер Г. Коль гэгшэд гараа табиба. Гар табилгын үедэ совет талаһаа Э. А. Шеварднадзе, С. А. Ситарян, М. А. Моисеев, А. С. Черняев, Ю. А. Квицинский, В. М. Фалин, В. П. Терехов, герман талаһаа — Г.-Д. Геншер, Г. Штольтенберг, Х. Хаусман, Т. Вайгель, Н. Блюм, бусадшье тусхайта хүнүүд байлсаа.

Гар табилгын ёһолол дээрэ Г. Коль ба М. С. Горбачев үгэ хэлэбэ.

Хоёр талын түлөөлэгшэд мүн баһа экономикын, промышленностиин, эрдэм ба техникын талаар үргэн хэмжээнэй харилсаа хүгжөөхэ тухай правительстванууд хоорондын хэлсээндэ ба ажал хүдэлмэриин талаар харилсаанууд тухай хэлсээндэ гар табиба.

Документнүүдтэ гар табиһанай һүүлээр М. С. Горбачев ба Г. Коль хамтын пресс-конференци үнгэргэбэ.

Үдэшэнь Федеральна канцлер ба тэрэнэй һамган М. С. Горбачевой ба Р. М. Горбачевагай хүндэлэлдэ сайлалга үнгэргэһэн байна.

Г. Коль ба М. С. Горбачев үгэ хэлэбэ.

ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд Лев Волнухин, Николай Калинцев, Юрий Романцов, Владимир Серов.

Уншагшын түрүү бэшэг

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ТАЛА ХАРАХА ЁҺОТОЙ

Хүнэй бэеын элүүр энхэдэ муугаар нүлөөлдэг, ажаллахада хүндэ хүшэр үйлэдбэринүүд просмышленна предприятинуудта бии гэзэшэ. Иимэ үйлэдбэригүйгөөр продукци гаргахын аргагүй байдаг гэзэшэ аабза. Манайшье «Теплоприбор» заводто иимэ үйлэдбэритэй цехүүд бии юм. Тэрэ тоодо минии ажалладаг гальваническа цех оролсоно.

Ямар эрхэ байдалда хүдэлжэ байһан тухай хэлэхын тула өөрынгөө үйлэдбэритэй бага зэргээр танилсуулха хэрэгтэй ха. Заводой гол продукци болохо дулаа алмадаг приборнуудай бүхы детальнуудай жэбэрхэгүйн тула тэдэниие цинк, зэд, никелеэр хүшадагбди. Иигэжэ хушахын тула кислота, щелочь болоод химическэ бусад бодосууд хэрэглэгдэдэг байна. Эдэ бодосуудай бэе махабадта муугаар нүлөөлдэг байһаниинь мэдээжэ. Иимэ үйлэдбэритэй предприятинуудта имагтал эрэшүүл хүдэлдэг юм. Жэшээлхэдэ, локомотив-вагон заһабарилгын заводой гальваническа цех ошобол, тон лэ хүндэ газартань эрэшүүлые харахат. Харин манай цехтэ бүхы хүндэ хүшэр хүдэлмэри эхэнэрнүүд хэдэг байна бшуу. Манда эрэшүүл бии юм бэзэ. Гэбэшье тэдэнэрнай түхеэрэлгэнүүдые заһабаридаг ажалтай.

Автомат оньһотой түхеэрэлгэнүүдэй хүсөөр эдэ бүхы хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Теэд бидэнэр иимэ түхеэрэлгэгүй һэн тула бар хүсөөрөө хэхэ баатай болонобди. Приборнуудай детальнуудые хэдэн багса болгожо, химическэ бодосуудтай ванна соо хэхэш. Нэгэ иимэ багсын шэгнүүр 5—10 килограмм болодог. Иигэжэ халаанай туршада тонноһоо үлүү юумэ үргэнэбди. Хүл, гараа химическэ бодосуудһаа хамгаалхын тула резинэ бээлэй, сабхи үмдэнхэй 8 час соо хүдэлнэбди. Манда ноохон халаад үгтэхэ ёһотой. Заводой захилаар хотын ательенүүдтэ иимэ хубсаһа оёжо үгэдэг. Гэбэшье һүүлэй үедэ хилгааһан бүд олоогүй дээрэһээнь оёдохоёо болёод байна. Тиимэһээ пумаажан бүд халаад үмдэнэбди. Теэд энэнь ехэдээл һаа, хахад һара соо тэсэнэ. Юуб гэхэдэ, щелочь болон бусад бодосуудта тэсэмгэй бэшэ ха юм.

Хүндэ үйлэдбэри дээрэ ажалладаг хадамнай түлөөһэгүйгөөр эдеэ үгэхэ шиидхэбэри байгша ондо абтаа һэн. Энэ ехэ һайн гэзэшэ ааб даа. Мүн һү абаха талон үгэдэг. Теэд һүүлэй үедэ энэ талоноор һү абахын аргагүй болоо. Жэлдээ хоёр дахин медкомисси гарадагбди. Мүн цехэймнай врач ябажа шалгадаг гуримтай. Зэлжээтэ амаралтадаа санатори, профилактори болон курорт ошохо гэбэлнай, путевко үгэдэг гэзэшэ. Гадна хүүгэдээ сад-яслида ябуулха арга боломжотойбди. Энэ талаар ехэ гомдохо юумэн үгы. Бидэ 50-тай болоходоо, кислота хэрэглэн хүдэлэгшэд 45-тайдаа пенсидэ гараха эрхэтэйбди.

Гансал хэлэхэ юумэн гэхэдэ, автомат түхеэрэлгэнүүдые тодхожо, ажаллаха эрхэ байдалые һайжаруулха, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ хэрэг болоно. Би тус цехтэ 13 жэлэй туршада хүдэлжэ, наһанайнгаа амаралтада һая гараашье һаа, үшөөл ажаллаһаарби. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада бригадираар хүдэлнэб. Энэ хугасаа соо ажаллаха эрхэ байдалыемнай һайжаруулхын тула ехэ юумэн хэгдээгүй бшуу. Гадна цехэймнай байшан уйтан, бага юм. Бусад заводуудта ашаглагдадаг адли түхеэрэлгэнүүдые хабсарган тодхохын аргагүй. Заводой үргэдхэгдэжэ, механическа цехэй шэнэ байшан соо оруулагдахада, тэдэнэрэй хуушан һуури эзэлхэ ёһотойбди. Харин заводые үргэдхэлгэ нилээн унжагайруулагдажа, механическа цех хуушан байрадаа байһаар. Томо байшан соо ороходомнай элдэб лини, шэнэ түхеэрэлгэнүүдые тодхохобди гэжэ заводой хүтэлбэрилэгшэд найдуулаа бэлэй.

Манай цехтэ гол түлэб эхэнэрнүүдэй ажалладаг хада хүдэлхөөр ерэһэн залуу басагадые маанадта эльгээдэг юм. Ябан ошон эхэ болохо эдэ басагадые имагтал хайрлаһандаа, гамнаһандаа үйлэдбэритээ танилсуулжа, эндэ хүдэлөөгүй һаатнай бэедэтнай, үхибүүдтэтнай һайн байха гэжэ сэхыень хэлэдэгбди. Тиимэһээ коллективэймнай олонхинь 30, 40 гаранай наһатай зон юм. Гэбэшье хүүгэдтэй болохо эхэнэрые табан һарын үнгэрһэн хойно ондоо цехтэ хүнгэн ажал хэхыень эльгээдэг. Кислота, щелочь болоод бусад бодосуудтай цехтэ тэдэнэрэй хүдэлөө һаа, үхибүүдтэнь муу байха бшуу. Тиин басагадта эндэ бү хүдэлгты гэжэ хэлэдэгнай зүбтэй бэшэ гү? Хүдэлмэришэдэй дуталдажа байхада, хүнүүдые өөһэдһөө юундэ холодуулнат гэжэ асуухадаа болохот. Имагтал басагадые ябуулнабди. Эндэ гансал эрэшүүл хүдэлхэ ёһотой. Теэд тэдэнэр иимэ бага салин хүлһэнтэй газарта хүдэлхэгүйбди гээд ошодог. Заводой хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар бодожо үзэхэ ёһотой.

Үнэхөөрөө бидэнэй салин хүлһэн бага. Мүнгэн шантаяа суг һарада 300—400 түхэриг абадагбди. Энэмнай дуталдаһан хүдэлмэришэдэй орондо ажаллажа олоһон мүнгэн гэзэшэ. Тиигээгүй һаа, үшөө бага байха һэн. Гэхэ зуура энэмнай хүдэлһэнэймнай зэргээр түлэгдэнэ гэжэ хэлэхын аргагүй. Иимэ хүндэ хүшэр байдалда ажаллаһанай түлөө үнэн дээрээ 500—600 түхэриг салин түлэгдэхэ ёһотой байгаа. Хүдэлһэнэй зэргээр салин түлэдэг байгаа һаань, магад эрэшүүлшье эндэ хүдэлдэг болохо бэлэй.

Л. БУРЛАКОВА,
«Теплоприбор» заводой гальваническа цехэй бригадир.

Малай үбэлжэлгэ — харюусалгатай хаһа

…ЖАЛТА БЭЛЭДХЭЛҺЭЭ ЭХИТЭЙ

…хаа хаанагүй малша… харюусалгатай хаһа бо… …үбэлжэлгэ түлэг эхи… …йна. һая болотор зу… дулаан байжа, урид …ээжэ үрдеэгүй зари… …а үнэхөөрөө таарам… …байбал даа. Юрэдөө, …оо үбэлжэлгэдөө түгэс …бэлдэхэ арга болом… …байгаа гээд хэлэлтэй. …лдэ үбһэ тэжээл бэ… …ургаса хураха хүдэл… …ээ хэзээнэйхиһээ үн… …а, нилээд шахадуу …олтэй байдалда оруу… …а. Хэды хүндэ хүшэр …ье һаань, районой ажа… …мал ажалай продукт… …үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ …хаар хараалагдаһан ту… …хэнүүдээ урагшатайгаар … байна. Жэшээлбэл, …хугасаа соо 4900 цент… …сэбэр утаһанай гарасын …эр 140 центнер ноһо …захилһаа үлүүлэн ту… …Тиихэдэ Хилганын кол… …нэй захилһаа гадуур …нер мяха бэлэдхэлэй …дэ эльгээһэн байна.

…эдеэ элбэгжүүлхэ тэм… …эршэмтэйгээр дэлгэ… …Тиигэжэ Баргажанай, …совхозууд, Уланай кол… …ондоной энэ үеынхитэй …а, нилээд ехэ һү үй… …жэ, гүрэнэй бэлэдхэ… …нүүдтэ тушааха түсэ… …шалһан байна. Тус… …һүүлэй мэдээгээр Баргажанай совхоз түсэбһөө гадуур 1767 центнер һү, Бодоной совхоз —1124 центнер, Уланай колхоз —1004 центнер сагаан эдеэ гүрэндэ худалдаад байнхай.

Гүрэндэ ноһо худалдаха түсэбөө үлүүлһэн Шитханай, Бодоной совхозууд район соогоо эрхимлэнэ.

Үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ зорилго онсо шухалада тоологдодог байгаа. Тиимэһээ байгша оной эхинһээ Бодоной совхозой һүбын, Уланай колхозой Түхэреэн комплексын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Баян-Голой һүнэй комплексын коллективүүд сагаан эдеэ үйлэдбэрилгээ эрид дээшэлүүлһэн байха юм. Дүрсагдагша һаалиин фермэ, комплекснуудта үнеэдэйнь һү шэмэ эрид дээшэлүүлэгдээ. Ямар аргаар һү үйлэдбэрилгээ нэмээгээб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, ажалайнь эмхидхэл, малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэринь гуримшуулагдаба гэзэшэл. Жэшээлбэл, Уланай колхозой заха холын Хүнтэйн һаалиин фермэдэ В. Л. Цыденовагай даагшаар хүдэлхөө ерэһэнһээ хойшо байдалынь эрид хубилаа һэн. Анханда һүүл дэража ябадаг коллектив гансашье ажахыдаа бэшэ, мүн район соогоо суутай болонхой.

Мүнөө малшадаймнай урда асари ехэ шэнэ зорилгонууд хараалагданхай. Нэн түрүүлэн үбэлжэлгын эхинһээ үнеэдэйнгээ һү шэмые доошолуулхагүйн түлөө ажахы бүхэндэ тэмсэл үргэдөө. Мүн малайнгаа хүшэ тамирые доошолуулангүй, саг болзортонь тэжээлээр тордихо, илангаяа үүсэлгдэхээр тушаагдаха малаа шахан таргалуулха хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэхэ байһанаа һайн ойлгонхой.

Зундаа сагай уларил таарамжагүй байжа, ехэ түбэг бэрхэшээл ушаруулаа. Илангаяа тэжээл бэлэдхэгшэднай үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр ноосэлжэ бираагүй. Нажартаа абтаһан тэжээлэй, илангаяа үбһэнэй шанар һүрхэй бэшэ байха юм. Байгша ондо Бодоной совхозой, Уланай колхозой тэжээл бэлэдхэгшэд түсэбөө дүүргээгүй һэн. Иимэ эрхэ байдалда колхоз, совхозуудай зоотехнигүүд тэжээлэй рацион һайнаар тодорхойлжо зохёохо аргагүйдэнэ.

Мүнөө малай үбэлжэлгэ түлэг эхилэнхэй. Зундаа сабшаланайнгаа ургаса һайнаар хуряажа, шэмэтэй сенаж дараһан Шитханай совхоздо үбэлжэлгэнь эхинһээ эмхитэй. Гэбэшье тэжээлэй рационд үбһэн элбэг байхадаа, һайн ааб даа. Мүнөө ажахынууд бии байгаа үбһэеэ ашагтайгаар гаргашалхын тула тэжээлэй цех, кухнинуудаа һаадгүй хүдэлгэжэ, һолсомо горитойгоор хэрэглэнэ.

Урда жэлнүүдтэ Баргажанай, Бодоной совхозууд малай тэжээл шанаржуулан буйлуулжа бэлдэхэ талаар нилээд дүршэлтэй һэн. Тэжээлэй цех, кухнинуудаа һайнаар хүдэлгэһэнэй ашаар үнеэдэйнгээ һү шэмые дээшэлүүлһэн байха. Байгша оной гурбан кварталда түс ажахынуудай һаалишад һү үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ түсэбөө урагшатайгаар дүүргээ.

Үбэлжэлгын эхинһээ тэжээлэй цех, кухнинуудые һайнаар эмхидхэжэ хүдэлгэһэнэй ашаар илангаяа үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид дээшэлүүлжэ байхадань, районой нүгөөдэ ажахынуудта урдын дутагдал дабтагдаһан зандаа. Жэшээлбэл, Уланай колхозой үүлтэртэ малай Уланай фермэдэ шэнээр баригдаһан тэжээлэй цех мүнөө хүрэтэроо хүдэлгэгдөөгүй байһаар. Гадна Хилганын колхозой Хилганын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Үрэжэлэй фермэнүүдтэхи тэжээлэй цех, кухнинууд хүдэлгэгдэхөөр бэлэн болгогдоогүй.

Тэжээлэй шанарай бирагүй муу байһаниинь баһал бэрхэшээл ушаруулжа магадгүй. Хэрбээ муу шанартай тэжээлээр малаа хооллуулаад байбалнай, үбшэ хабшан дэлгэржэ магадгүй бшуу. Тиимэһээ энэ жэлэй тэжээлдэ элдэб бодосуудые холилсохо, шанаржуулха гэзэшэ шухалада тоологдоно.

Ажалай эмхидхэлэй шэнэ гуримуудые үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ байгаа сагта һү һаалиин фермэнүүдтэй, мал шахан таргалуулха гүүртэнүүдэй ажалые һайнаар эмхидхэхэ гэзэшэ зайлуулашагүй хэрэг мүн.

Мүнөө гансашье үйлэдбэри бэшэ, мүн хүн тухай анхарха гэзэшэ заншажа байнхай. Энэ һайн. Хүнэй ажабайдал, ажалаар һонирхоходоо, тэрэнэй эдэбхи үүсхэлые улам бадаргана гэзэшэбди. Зүгөөр мүнөө үедэ үшөө нэгэ дутагдал элирүүлэгдэнэ. Зарим ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд арендаторнуудта, кооператорнуудта анхархаяа болишоо. Энэ алдуутай. Ажахы доторой арендэ харилсаагаар ажаллагшадта заабол халуун анхарал хэрэгтэйл. Тиин гэһээ «ши арендатор болоо һаа, бүхы асуудалаа өөрөө шиидхэ» гээд бэеһээ холодуулхые оролдоно. Минии һанахада, иимэ хандасатай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдые тэрэл ажахыһаа өөһэдыень холодуулха хэрэгтэй.

Ажахын хүтэлбэриин хамһалсаа, дэмжэлсээгүй һаа, ганса унаагай моритой гү, али эбдэрхэй тракторой арендатор ажалаа ягаад һайнаар эрхилхэ бэлэй даа. Сэхыень хэлэхэдэ, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд арендаторнуудтайгаа харилсаагүй һаа, юу хэһэнэй, ямар ажал ябуулһанай түлөө салин түлбэри абаха болоноб. Энээн тухайгаа саашадаа бодомжолдог байг лэ.

Малай үбэлжэлгын эхин хэзээдэшье хүндэ хүшэр байдаг. Тиимэһээ эхинһээ эмхи гуримтай байгаал һаа, саашадаа амжалта заабол туйлагдаха. Үнэн дээрээ бүхы илалта, туйлалтанууд һайн бэлэдхэлһээ эхитэй һэмнай даа.

Д-Н. ХОБРАКОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Баргажан.

ЗҮБ БОДОМЖО ХЭРЭГТЭЙ

Һүүлэй үедэ манай орон соо боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдые хүн бүхэн өөрынхеэрээ сэгнэжэ, өөрынгөө һанамжануудые сэхэ рууһь хэлэдэг болобо. Зүгөөр оронойнмнай экономическа байдал жэлһээ жэлдэ шахардуу болоно, һаяын сагта бүришье муудажа захалба. Эдэ бүхые адаглахада, хүн бүхэн манай экономическа байдал тушаа олон янзын һанамжануудые хэлэнэ. Тэрэньшье тон зүбтэй гэжэ хэлэхэ байнаб.

Мүнөө үеын гол шухала ажал ябуулгануудай онсо шэнжын нэгэн гэхэдэ, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэмнай эб найрамдалай хүдэлөөн улам бэхижэнэ. Урдань Сталин, Брежневэй үе сагта, «хүйтэн дайнай» һүжэрэн дэлгэрхэдэ, юрын хүн зон «үглөө эдихэ өөхэнһөө мүнөө эдихэ уушхан дээрэ» гэһэн ёһоор бүхы хэрэгүүдтээ хандадаг болоһон байна бшуу. Заримашуулай даажа байһан ажал хэрэгтээ ёһотой эзэн шэнгеэр хандахаяа болижо, багаханаар хүлһэ гаргажа, ехэхэнээр мүнгэ «удхаха» заншал баримталдаг болоһониинь мүнөө эли бодоор ажабайдалдамнай үзэгдэжэ байна гэжэ сэхэ руунь мэдэрдэг болоёл!

Мүнөөнэй шахардуу байдалда оролгомнай тэрэ үеын дээдын хүтэлбэрилэгшэдэй али бүхы хэрэгүүдтэ хамааралсажа, хүтэлбэрилхы заабари үгэлгэһөө эхитэй гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Президент М. С. Горбачевто Эб найрамдалай Уласхоорондын Нобелевскэ шан олгоходо бүхы дэлхэйн түрүү үзэлтэнэй үнэн зүрхэнһөө баясажа байхада, манай орон соохи зарим нэгэшүүлэй хоро шараар хошхорхо ушарынь ямар бэ? Энэ хадаа бодото демократиин удха шанарые гүйсэд ойлгодоггүй, энэ һайхан хүдэлөөе өөһэдынгөө «борохон» бодолоор ойлгожо, хамаг үйлэ хэрэгүүдтэ охорхон һанамжаяа баадхаха дуратай зоной «амыень» татахаар болоо гэзэшэ ха гэжэ хэлэхэ хүсэлтэйб.

Мүнөө боложо байгаа бэрхэшээлнүүдые гансал Горбачевто тохохо дуратайшуул захаһаа олон болонхой. Зүгөөр энэмнай даншье тиимэ бэшэ хаш.

Манай ороной экономическа мүнөө үеын байдалай доройтолго бүри хорёод онуудһаа эхитэй. Ороной үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ түрүү оноп аргануу хэрэглэгдэдэггүй дээрэһээ заагдаһанай ёһоор эмхидхэгдэдэг, хүн бүхэнэй ажал хүдэлмэри бодотоор сэгнэгдэдэггүй байһан ушар иимэрхүү байдалда манай арад зониие асарба бшуу.

Парти, правительствынгаа мүнөө үеын хүтэлбэрилэгшэдые элдэбээр хэлэжэ байнхаар хүн бүхэн ажалаа һайнаар бүтээдэг болоёл гэжэ бүгэдэниие урялха байнаб.

Мүнөө үедэ боложо байһан үшөө нэгэ ушар тухай хэлэлтэй гэжэ һананаб. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада партиин зэргэһээ һайн дураараа гарагшадай тоо нилээд олошороо. Энэ ябадалда хүн бүхэн өөр өөрын сэгнэлтэ үгэнэ. Энэмнай хадаа хүгжэлтын зогсошоһон «эхүүн» байдалһаа эхи захатай гэзэшэ. Үйлэдбэриин бүхы зиндаагай хүтэлбэрилэгшэдые коммунистнуудыел томилхо заабари энэ хүдэлөөнэй һууринь боложо үгөө гэхэ байнаб. Ехэ, багын тушаалнуудые эзэлхэ дуратайшуул өөрынгөө үзэл бодолой, мүн сэдьхэлэй дураар партида ородог байһан гэхэ болоо һаа, энэмнай тон алдуутай хэрэг гэзэшэ. Ямар нэгэн тушаал эзэлхэ дуратайшуул манай ленинскэ партиин зэргэдэ орожо, өөрынгөө «борохон» хэрэгүүдые үйлэдэжэ эхилээ һэн шуу. Би эндэ дунда шатын бүхы хүтэлбэрилэгшэдые зэмэлнэ бэшэб. Харин тэрэнэй дунда өөрынгөө зоргоор али болохоор аашалалдадаг «хүдхэшүүл» нютаг бүхэндэ дайралдадаг, хүн зониие али болохоор хэшахэ ушар олоор үзэгдэдэг байһан шуу.

Ямаршье эдэбхи үүсхэлгүй, юрын коммунистнуудай партиин зэргэһээ гараха ушар манай Коммунис партиие бүри батадхаха гэжэ би үнэн зүрхэнһөө этигэжэ байһанаа мэдүүлнэб.

С. ЦЫБЕНОВ.

Захааминай район.

Районно партийна конференцинүүд

ТОДО ХАРАА ҮГЭБЭГҮЙ

ЭЛИДХЭЛҺЭЭ ЭХИТЭЙ

Хяагтын районой партийна 43-дахи конференци аали даруухан байдалда үнгэрбэ. Уридлан тусгаар бэлдэһэн, саарһан дээрэ бэшэһэн тэмдэглэлнүүдтэй үгэ хэлэгшэд трибунада гараа. Зал соо тодхогдоһон микрофондо гансашье хүн дүтэлбэгүй. Үгэ буляалдаата, ерсалдаата хөөрэлдөөн болоогүй.

Ямар ушарһаа? Коммунистнууд үрэгүй үгэ хэлэлгэһээ хашараа гү, али партиин райкомой элидхэл сугларагшадай һанаа сэдьхэл хүлгүүлээгүй гү?

Юрэнхыдөө, энэ хоёр шалтагаанай али алинииншье бии байгаа гээд һанагдана. Бухыдэнь абаад үзэхэдэ, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. Г. Нечаевай хэһэн элидхэл соо ажахын хэрэгүүд амяараа бэшэ, харин партийно-политическэ хүдэлмэритэй холбогдон харуулагдаһаншье һаа, ямар бэ даа нэгэ жэгдээр, гэлигэрээр ажабайдал харуулагдаа ха. Элидхэлынь хэһэг хэһэгээр хубаагданхай. «Хүн зондо бүри дүтэ байха» гэжэ нэгэ хэһэгынь нэрлэгдэнхэй. Тээд энэ талаар урданай дүршэлэй ямар нэгэн ялас гэжэ гансашье һаа баримта дурдагдаа һаань, һонирхолтой байха бэлэй. Партийна хүдэлмэри ябуулха талаар ямар нэгэн ажахын, предприятиин парткомой жэшээ харуулха һэдэлгэ хэгдээгүй. Шүүмжэлэлынь, онсолходо, иимэрхүү баримтануудаар хизаарлаа: «Партийна эхин организацинуудай тоосоото-һунгалтын суглаануудай протоколнуудтай танилсахада, олонхи ушарта партийна ба ажахын дээдэхи органуудаа шүүмжэлнэ. Улаадайн, Мөөрөөшын совхозуудай, Сухын арһанай заводой, районой электрическэ сетьнүүдэй, районогой партийна организацинуудай коммунистнууд иимэ шүүмжэлэл хээ. Тээд байдалаа һайжаруулхын тула эдэнэр өөһэдөө юу хээ гээшэб?».

КПСС дотор мүнөө ямар үзэгдэлнүүд болоноб—эдэ бүгэдэ тус районой партийна организацида бии. 1988 ондо эндэ партиин гэшүүндэ кандидадаар 74 хүнэй абтаһан һаа, 1989 ондо—41, харин байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ оройдоол 6 хүн абтаа. Жэлһээ үлүүтэй саг соо 36 хүн партиһаа элдэб шалтагаанаар гаргагдаа, 66 коммунист мэдүүлгэ үгэжэ, КПСС-һээ гараа. Иимэ ушар байдалда партиин райком дээрээ ортоо, ямаршье бэлэдхэлгүй байшоо гэжэ нүхэр Нечаевай мэдэрһэниинь зал соо һуугшадта алинданшье ойлгосотой байгаа еһотой.

Кадрнууд тушаа тогтоходоо, элидхэлшэ ниитэ дээрэнь лэ, дэгэд дээгүүр хэлээ гээд һанагдана. Арадай ажахын гү, али соелой хүдэлмэриин ямар участогуудта бэлигтэй бэрхэ хүнүүдэй тогтон хүдэлхэдэнь райком туһалааб? «Ямаршье партийна хүтэлбэрилэгшэ—партгрупоргһоо эхилээд Генеральна секретарь хүрэтэр—хүн зонтой харилсаха гэһэн заншалые һэргээхэ ёһотой» — гээд нэгэдэхи секретариин һануулхада, городто гү, али райондо ажаһуугшадтай нүхэр Нечаевай өөрынь тон дүтөөр, хүн ёһоор уулзаһан тухайгаа хөөрэһыень шагнаһайб гэжэ һанамаар байгаа бэлэй.

Элидхэлэй нэгэ хэһэг «Шэнэ байгууламжа тухай бодомжо» гээд нэрлэгдэнхэй. Нүхэр Нечаевай һанамжаар, КПСС-эй райкомдо гурбан комисси—партийно-эмхидхэлэй, үзэл сурталай, социально-экономическа гээд байгуулагдаа һаа, аятай. 7—8 харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдтэй һаа, тааруу байха, нэгэдэхи хоёрдохи секретарьнарай уялганууд ямар байхаб гэжэ һанамжаяа хубаалдаба. Ажалшадай ажаһуудаг газарта партийна, депутатска клубууд болон нэгэдэлнүүдые, депутадууд-коммунистнуудые дэмжэхэ комитедүүдые байгуулбал, зохид байгаа. Залуушуултай хүдэлмэри, профсоюзна ба ниитын бусад эмхинүүдтэй харилсаан шухаг гэжэ элидхэлшэ заахадаа, эндэ ямар онол арганууд, райкомой һанамжаар, ашаг үрэтэйб гэжэ бодомжолоо һаань, сэнтэй һэн ха.

Партийна организацинууд үйлэдбэриин хэрэгүүдтэ хамааралгүй байха аргагүй. Илангаяа дэлгүүрэй экономикын үедэ коммунистнууд политическэ тодо хараа хандалгатай болохо еһотой гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээд, районой промышленностиин, хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ тогтоһон, хойнотолго, гээгдэлһээ гараха зарим тэды арга замуудые зааһан байна.

Бодото ажабайдалһаа абтаһан баримтануудаар үсөөн, хүн зониие үнэншүүлхэ хүсөөрөө һулашаг элидхэл болоо гээд өөрынгөө һанамжа хэлэхэ зуураа, районой партийна организациин саашанхи ажал, хэрэгүүдэй тодо хараа программа үгтэбэгүй гээд тодорхойлмоор һэн.

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД АЛДАГДАА

Нэгэ элидхэл соо ажабайдалай али олон талые багтаажа харуулхань хүшэр ааб даа. Гэбэшье түүхын дурасхаалаар баян, уласхоорондын харилсаата, хилэ шадархи энэ нютагай шарайень һэргээхэ, түүхын хүшөөнүүдые хамгаалха тушаа амяарлан тогтомоор һэн ха. Үгэ хэлэһэн делегадуудай оройдоол нэгэниинь—хүгжэмэй-уран зурагай училищиин директор Д. К. Филиппов энээн тушаа иигэжэ тогтоо:

— Хүшөөнүүдые һэльбэн шэнэдхэлгэдэ үгтэһэн мүнгэ гүйсэд ашаглажа шаданагүйбди. Олониинь лэ һандарха түйлдаа хүрэнхэй, мууданхай. Хүпеэсүүдэй ажаһуудаг үедэ энэ городнай сэмсэгэр байгаа, мүнөө хаа-яагүй гуримгүй байдал... Сэрэгэй зон туһалхаар бэлэн. Тээд энэ асуудал өөдэ абаха хүтэлбэрилэгшэ үгы зандаа.

Үшөө нэгэ иимэ ажаглалта. Конференцидэ хабаадаһан делегадуудай нэгэниинһье урданай һайхан ёһо заншалнуудаа һэргээзэ, соёл, хэлэн тухайгаа бодожо үзээл гэбэгүй. Илангаяа буряад хэлээ мартаһан энэ сагта райондо бэеэ даанги газетэһээ байха дубляж-газетэшье үгы, буряад дээрэ радио-дамжуулгануудшье хэгдэдэггүй. Хүн зонииньородшуу болонхой гэбэл, алдуугүй. Энэ баримта коммунистнуудай һанаа сэдьхэл юундэ зобооногүйб? Али досоогоо һанаашье һаа, конференциин ажам «урасхалда» һаад ушаруулхагүй гэбэ гү?

ҺАНАМЖАНУУД, ДУРАДХАЛНУУД...

Үгэ хэлэһэн делегадуудай гол бодолнуудые дурдая.

В. Ф. Нуртынов, «Большелугский» совхозой директор, партиин XXVIII съездын делегат:

— Али бүхы һалбаринуудые райком хиналта дороо абаха, журам, гурим шангадхаха еһотой. Хүдэлмэриин шэнэ түхэлнүүдые бэдэржэ зобоһоной хэрэггүй, харин удхатай болгобол дээрэ.

В. Б. Тугульдуров, «Дружба» колхозой парткомой секретарь:

— Райкомой гэшүүд тоосоото үе соо эхин партийна организацинуудта үсөөн хүрөө. Энэ орёо байдалда коммунистнуудаа дэмжэжэ шаданагүй ха юм. Партиин рескомой түлөөлэгшэд мүн лэ харагдагшагүй. Депутадай мандадай хэрэгтэй болоходо, ерээ һэн. Эртүүр 4 районой партийна эхин организацинуудай секретарьнарай һуралсал болоо. Ямаршье шэнэ юумэ үгөөгүй.

А. А. Уваров, Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын түлөөлэгшэ:

— Тоосоото элидхэлээр бодоходо, бүхы юумэмнай бараг хэбэртэй шэнги. Партийна эхин организацинуудай секретарьнар шэнэ байдалда яагаад хүдэлхэ ёһотойб? Энэ асуудалда харюу олоогүйб. Минии дурадхал гэхэдэ, партийна эхин организацинуудай секретарьнарай саг үргэлжын совет байгуулая.

Гэхэ зуура зарим делегадууд ажахын асуудалнуудаар илангаяа һанаата болонги һэн. Сухын арһанай заводой директор И. А. Богданов иигэжэ хэлэбэ: «Дэлгүүрэй экономикын үедэ заводой коллективэй урда хоёр зам бии: нэгэдэхинь —районой мэдэлдэ орохо, хоёрдохинь—мүнөө түбэй мэдэлтэйгээр бүрилдэжэ байгаа концернын бүридэлдэ орохо замууд болоно. Районой мэдэлдэ һаа, һуурин зоноо гутал, хубсаһаар хангаха һэн хабди, тээд район манай үйлэдбэридэ техническэ тэдхэмжэ үгэхэ аргагүй. Иимэ асуудал бэээ даангяар бодомжолжо һураагүй ха юмбибди. Райкомой элидхэлшье шагнахада, зүрхэтэй, дэмжэмээр мэдүүлгэнүүд үгы. Хубилган шэнэдхэлгэ мүнөө дээрэ бүтэмжэгүй, саашадаа яагаад урагшаа дабшаха ёһотойбди? Энээн тухай элидхэл соо үгы».

Нютагай предприятинуудай—ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын, Сухын арһанай заводой продукциин зарим хубишье һаа, нютагтаа юундэ үлөөгдэнэгүйб гэһэн асуудал зүйтэйл даа. Социальна хангамжын түлөө коммунист - хүтэлбэрилэгшэдһөө асуулта хэжэ боломоор ха юм гэжэ «Внештранс» агентстаын инспектор (Наушки станци) Т. П. Курсйкова хэлэбэ. Хилэ шадархи станци һэн тула тамуужан хүдэлдэг. Үлүү эд бараа абаад, хилэ гараха һанаатай ябаһан пассажирнуудһаа абтаһан хубсаһан, элдэб бараан Наушки һууринда худалдаа наймаанда ородоггүй. Иимэ эд бараан хайшаа, хэндэ худалдагданаб? Мяханай комбинадһаа мяха хулуулган үсөөрнэгүй. Энэл хулгайшадһаа зарим зон мяха худалдажа абана. Иигэжэ, холуур ошонгүй, «далда экономико» бүрилдүүлнэ бэшэ гүбди? Иимэ үзэгдэлнүүдтэй парти тэмсэхэ ёһотой.

ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь А. В. Доржиевай трибунада гарахада, залуушуулай дунда саашадаа яагаад хүдэлмэри ябуулха тухай одоол хурса мэргэн бодомжонуудые хүлеэмээр һэн. Тээд тэрэ һанаанда хадуугдамаар горитой юумэ хэлээгүй.

Хяагтын медучилищиин багша эндэхи партийна организациин секретарь Н. Г. Фильшинэй партиин райкомой байшанһаа «Коммунизм—манай зорилго» гэһэн уряа-лозунг буулгая, хүгжэлтэ түгэс социализмые түйлаагүй аад, коммунизм тухай һанаашалгамнай ден эртэ гэбэ. Энэ тон зүб. Гансашье Хяагтын райондо бэшэ, олон тээ хойшогүй хуушарһан харуулан ойлгуулгын зүйлнүүдһээ арсахаар болоол даа. Нүхэр Фильшин, мүн нютагай «Орбита» станциин инженер А. В. Курбанаев гэгшэд «Хүн зондо хүрэдэг болоё, дүтэ болоё» гэһэн элидхэл соохи уряада гайхалаа барабад: «Райком нэрэ хүндэгүй зандаа. Хэнэй хойноһоо, хэниие дахажа хүн зондоо хүрэхэмнай гээшэб?»

Гэбэ яабашье олонхи үгэ хэлэгшэд тоосоото үе соо райкомой хүдэлмэриие «хангалтатай» гэжэ тоолохо гэһэн дурадхал оруулаа һэн.

Конференцидэ хабаадагшад һанаа сэдьхэлээ хубааржа зобонгүй, партиин райкомой нэгэдэхи секретаряар **А. Г. Нечаевые** дахинаа һунгаба. Райкомой пленум дээрэ хоёрдохи секретаряар **В. Ж. Цыремпилов** һунгагдаа.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

Хяагтын район

ШЭНЭ ХАРААГААР

КПСС-эй Советскэ райкомдо партийна эхин организацинуудай секретарьнарай семинар үнгэргэгдэбэ. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Г. А. Айдаев райкомой шэнэ байгууламжа тухай һанамжа, бодомжоёо хэлээд, байгша оной ноябриин 15-да болохо райкомой пленум болотор энэ асуудалаар бодожо үзэхыень секретарьнарые уряалба.

Партийна түлбэри тухай удаань хөөрэлдөөн болоо. Энэ талаар КПСС-эй ЦК-һаа тусхай дүримүүдэй проект ерэнхэй. Хэрбээ олон үхибүүтэй эхын гү, али инвалидай түлбэриһөө сүлөөлхэ тухай партийна эхин организацида мэдүүлгэ бэшээ һаань, партийна суглаан дээрэ энэ гүйлтынь харгдажа үзэгдэхэ, тиигэжэ шиидхэбэри абтаха ёһотой. Тэдхэбэри бүхэнһөө түлбэри абажа болохогүй. Жэшээлбэл, декретнэ амаралтада гараһан эхэнэр иимэ түлбэриһөө сүлөөлэгдэхэ юм.

Партийна суглаанууд коллективүүдтэ жэлдээ хэды дахин үнгэргэгдэхэ ёһотойб? Кварталдаа нэгэ дахин һаа, эгээл таарамжатай, гэхэ зуура шухала асуудалай гараа һаа, ямаршье сагта үнгэргэжэ болохо.

КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаһан гэд, партиин гэшүүн болоогүй хүнүүд ажалша коллективүүдтэшье, элдэб эмхи зургаануудташье олон. Эдэнэй тоо мүнөө 96-да хүрэнэ гэжэ райкомой түлөөлэгшэд соносхобо. Партийна эхин организацинууд энээндэ онсо анхаржа, һаяын сагта эдэ нүхэдэйнгөө мэдүүлгэ, анкетые хаража үзөөд, партида орохо дуратай, үгыень лаблаха, тиин энэ асуудал али нэгэн тээшэнь ноябриин тэн болотор шиидхэхэ ёһотой.

Шэнэ Уставай ёһоор, зэмэдэ орогшодто ашаглалта донгодолго хоёрые хэрэглэжэ болоно. Коммунистнуудта анхан тохогдоһон бусад ямар нэгэн зэмэ мүнөө бодото бэшэ гэжэ тоологдохо болоо.

Партийна хэблэлдэ захил хэлгын асуудал харагдажа үзэгдэбэ. «Правда» газетэ илангаяа бэрхэ байдалда оронхой гэхэ гү, али райондо таарагдахаар хараалагдаһан 603 хэһэгые ноябриин 1-эй байдалаар уншагшад бэшүүлээгүй зандаа.

Манай корр.

О

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТООСООГООР

О

Ториин мори үсхэбэрилдэг заводой һаалиин мал ажал эрхилэгшэд энэ табан жэлэй хугасаа соо сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ талаар бага бэшэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараа. Энэ ажахын һаалиин мал үбшэндэ дайрагдажа, фермын үнеэдыень үгы хэхэ баатай болгдоһон байна. Иигэжэ тэдэнэр шэнэ һүрэг гунжадые бүридхэжэ, ойрын сag соо һү һааха талаар яһала урагшатай алхам хээ. Мүнөө жэлдэ ажахын һаалишад гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө болзорһоонь холо уридшалан дүүргэһэн байха юм.

Эдэнэр үнгэрһэн һарын арбаадаар бүхыдөө 7650 центнер һү абажа, зорилгондоо хүрөө. Эдэ үдэрнүүдтэ М. И. Тугариновай даадаг Ториин, И. И. Тугариновай хүтэлбэрилдэг Хулдаанай, Ю. И. Ламухинай — Шартагай һү һаалиин фермэнүүд ерэхэ жэлэй тоосоогоор хүдэлжэ ябана. Мори үсхэбэрилдэг заводой коллектив байгша ондо нёдондонойхидо орходоо һү һаалияа аяар 26 процентээр дээшэлүүлжэ шадаа.

Б. ЦЫБИКОВ.

Зэдын район.

АЖАЛШАДАЙ АША ТУҺАДА ХҮДЭЛХЭ

Районой мянга гаран коммунистнуудые түлөөлһэн 215 делегадай болон районно XXV конференцидэ уригдаһан нүхэдэй анхаралда табигдаһан, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь **В. А. Аюржанаевай** хэһэн тоосоото элидхэл соо Хэжэнгын районой бүхы ажабайдал тодоор харуулагдаа гэжэ һанагдана.

Үзэл сурталай хүдэлмэри эрхилхын ба аша үрыень дээшэлүүлхын тулада район соо 15 хүнһөө бүридэһэн үзэл сурталай комисси байгуулагдаһан байна. Зүгөөр энэ хүдэлмэри бэелүүлхэдээ, тэрэнэй нүлөөгөөр хүн бүхэниие дайраха, сэдьхэл бодолдонь зохёон байгуулхы ажалай дүлэ бадаруулха, ажалша коллективээрээ гү, али өөрөөшье хамтын хэрэгтэ сэхэ хабаатайб гэһэн мэдэрэл түрүүлхэ зорилго табигдадаг байгаа юм. Загаһатын, Чисаанын, Хэжэнгын совхозуудай, Хэжэнгын руднигай, Хэжэнгын 1-дэхи дунда һургуулиин, 35-дахи СПТУ-гай партийна организацинууд үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэринүүдээ, предприяти, эмхи зургаануудайнгаа хүтэлбэрилэгшэдтэй, хүн зонтоёо хамта үгэеэ ойлголсожо, зүб мүрөөр эмхидхэжэ ябуулхаһаа гадна өөһэдынгөө тодорхой байдалһаа дулдыданги хубилалтануудые оруулжа байгаад, хүдэлһэниинь һайшаалтай гээд элидхэл соо тэмдэглэгдээ.

Партиин райком бодото ажал ябуулгадаа кабинет сооһоо зонхилхо, заабаринуудые үгөөд һууха гуримһаа огтолон арсаһан байна. «Райкомой», «Нэмэл бэшэгэй», «Жаяг журамай ба социалис хуули ёһын» үдэрнүүд, партиин, дайнай ба ажалай ветерануудтай, районойнгоо мэдээжэ хүнүүдтэй уулзалганууд райкомой хүдэлмэриин туршагдаһан заншалта онол арганууд болонхой. Зонхилон захирха хүтэлбэрилгэһөө арсалга, совет, ажахын органуудай бэе бэеынгээ хүдэлмэриие дабтангүй, амяарлан ябуулдаг болоһонһоо хойшо партиин райком партийна хүтэлбэрилхы документнүүдэй, абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинаха, шалгаха талаар эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэридэ гол анхаралаа хандуулдаг болоо гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Үнэхөөрөөшье, партийна эхин организацинууд хайшан гэжэ хүдэлмэриеэ эрхилхэнь өөһэдһөөнь дулдыдаха болонхой. Гэхэ зуура Ушхайтын совхозой парткомой секретарь **А. Б. Доржиев** үгэ хэлэхэдээ, партиин райкомой нэгэдэхи секретариин тоосоото элидхэл сооһоо урдамнай байһан зорилгонууд тодорбо, тээд, коммунист бүхэнэй өөрынгөө хүдэлдэг газар бүхэндэ харюусалгаяа мэдэрдэг болоо һаань, эдэ зорилгонуудынай бэелүүлэгдэжэ, байдалнай хубилха һэн гэжэ тэмдэглээ. Зүгөөр партийна эхин организацинууд дүүрэн эрхэтэй болоһон аад, эдэбхи үүсхэл гаргнагүй, урдынхидаал, дээрэһээ юушьеб хүлеэнги байһаар. Хэрбээ иигэжэ байха болоо һаамнай, дахяад дээрэһээмнай заажа, зонхилжо эхилхэл гэжэ хэлээ. Үгынгөө түгэсхэлдэ тэрэ ажахынгаа арендын гуримаар хүдэлдэг болоһон тушаа мэдээсэхэ зуураа, зоной дунда экономическа һуралсал гээшые гүнзэгырүүлхэ шухала гээд онсолоо.

Районой 1989—1990 онуудай полит-һуралсалай системэдэ 1466 шагнагша, тэрэ тоодо 993 коммунист һуралсаа. Партийно-ажахын эдэбхитэдэй һургуулида 110 хүн эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлээ гээд элидхэл соо мэдээсэгдээ һэн. Тиигэбэшье һаань, элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан Дээдэ-Худанай дунда һургуулиин директор **В. Е. Балашова**, Могсохоной МТФ-гэй бригадир **Б.-Д. Б. Шаралдаев** гэгшэд экономическа һуралсал улам үргэдхэжэ, дэлгүүрэй экономикын удха шанар тухай ажалшадта, һурагшадта һайнаар ойлгуулжа үгэхэ ёһотойбди гэжэ хэлэхэдээ, нүхэр А. Доржиевтай нэгэ һаналтай байһанаа элирүүлээ һэн.

Хэжэнгын руднигай парткомой секретарь **С. И. Баранов**, Чисаанын совхозой парткомой секретарь **Б. Ц. Буянтуев**, районой түбэй больницын ахамад врач **Д. Б. Батуев**, Хэжэнгын совхозой хонин ажалай бригадир **С. Н. Шодоева** болон бусад Коммунис партиин мүнөөдэрэй байдал тушаа тогтохо зуураа, коммунистын нэрэ хүндын яажа унаһан, хэнэй тэндэ, юундэ зэмэтэйе шүүмжэлэн дурдаһан байна.

— Бидэ, коммунистнууд, мүнөө үедэ айхабтар орёо, тон хүндэ үедэ ажамидаржа, ажаллажа байна гээшэбди. Би 1943 ондо партида ороһон хүм. Ганса Хэжэнгын районой партийна организацида 45 жэлдэ байнаб. Нэгэ наһаараа шахуу Коммунис партиин гэшүүн нэрээрээ омогорхожо, нэрэ хүндыень үргэжэ ябаһан намда, нам шэнги коммунистнуудта, мүнөө партиемнай хэн хамаагүй элдэб үнгөөр хараажа, муушалжа байхадань, юушье хэлэхэб даа, гомдолтой, муу байдаг. Үнгэржэ ерэхэдээ, зариман маанадые дайсаншье гээд нэрлэнэ бшуу. Иимэ тобшололнуудтай, иимэ үгэнүүдтэй бидэ эбсэхэ аалди, нүхэд? Үгы даа. Бидэ, партиин юрын гэшүүд, ямар зэмэтэй болоо зонбибди? Тиимэһээ мүнөө жагсаалдаа байһан коммунистнууд бэеэ хуряагшоод байнгүй, эдэбхитэйгээр, зорилгойгоор зон тээшээ эрьежэ, өөрынгөө нэрэ хүндые, нангин хэрэгээ хамгаалхын түлөө оролдохо ёһотой болонобди. Энээн тухай бүхы партийна эмхинүүдтээ дамжуулха, захиха шухала.

— Харин өөһэдынгөө «дайсадай» урдаһаа добтолхо ёһотойбди,— гэжэ дайнай, партиин, ажалай ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ **Ц. Б. Золтоев** сэдьхэлээ хүдэлгэн, хэлэхэ зуураа,— ветерануудта анхарал багаар хандуулагдана гэһэн шүүмжэлэл хэһэн байна.

Үенүүдэй хоорондохи холбоон ехэ удха шанартай байдаг. Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа гэжэ буряад зон хэлсэдэг. Партиин райком тоосоото үе соогоо һургуулинуудайнгаа материальна үндэһэ һуури хүгжөөхэ, һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ горитой анхаралаа хандуулаа гээд элидхэлшэ тэмдэглэһэн байна

Тоосоото үе соо Хөөрхын, Ородой, Ушхайтын совхозуудай түб бууса дээрэ дунда һургуулинууд баригдаһан, «эхин һургуули — хүүгэдэй саад» гэһэн 5 комплекс ашаглагдаһан байна 1988 онһоо хойшо эдир аяншалагшадай районно станци хүдэлнэ, энэ жэлһээ эдир техникүүдэй станци нээгдээ. Тиихэдэ Хэжэнгын интернат һургуули Дунда-Худанай дунда һургуули хоёрой үндэһэ һуури дээрэ һуралсалай энэ жэлһээ эхилжэ, буряад үндэһэн һургуулиин шэнэ модель эмхидхэгдээд байна. Тиигэбэшье арадай эрдэм һуралсалай шэнэ шатада гараха талаар эндэ шиидхэгдээгүй асуудалнуудай олон байһаниие делегат, райОНО-ой даагша **В. Ц. Дашанимаев** тэмдэглээ.

— Үзэл сурталай хүдэлмэри гэшэ хүүгэдэй саадһаа хэгдэжэ эхилхэ ёһотой,— гээд тэрэ тэмдэглэхэдээ, тон зүб хэлээ гэжэ һанагдана. Хэрбээ бодото дээрээ нүхэр Дашанимаевай хэлээшээр болодог һаань, партиингаа болон гүрэн түрынгөө политикые арад зондо дамжуулдаг хэблэлдэ захил хэлгэ тус райондо һайнаар ябадаг байха һэн ха. Жэшээлхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай орган — «Правда» газетэдэ захил хэлгэ ямараар эндэ ябанаб? Октябриин 20-ной байдалаар, жэшээнь, Ушхайтын совхоздо 3, Загаһатын —5, Чисаанын —8, Могсохоной —5, «Первомайский»— 9, Ородой —0, Худанай —4, Хөөрхын —1, Хэжэнгын совхоздо (районой түбтэй хамта) 54 хэһэг лэ тараһан байна бшуу. (Эдэ тоонууд конференциин боложо байһан Соёлой байшангай вестибюль соо үлгөөтэй байһан экранһаа абтаа. Гэхэтэй хамта «Хэжэнгын гол», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй захил һайнаар ябана гэхын аргагүй. Тиимэһээ партиин райкомой ябуулдаг үзэл сурталай хүдэлмэридэ үшөөл дутагдалнууд бии гэхээр байна.

— Тоосоото элидхэлһээ үнгэрһэн үе соо хүдөө ажахыншье, промышленностииншье талаар ямараар хүдэлжэ гараһан тухаймнай элирбэ,— гээд, Худанай совхозой директор Ц. А. Рабданов үгээ эхилбэ.— Хамта дээрэнь хэлэхэдэ, муу бэшээр хүдэлһэн байнабди. Манай ажахы, жэшээнь, арбан хоёрдохи табан жэлэйнгээ даабари дүүргэхэ. Тиигэбэшье түйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, үсэгэлдэрэйхиһөө мүнөөдэр бүри һайн хүдэлхэ ёһотойбди гэхэ зуураа, районойнгоо үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдые хүн зондоо дүтэлэг, РАПО-гой хүдэлмэрилэгшэд ажалшадтаяа уулзажа байдаг болог гэһэн хүсэлөө мэдүүлээ.

Хүдөөдэ ажаһуудаг, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хабаададаг хүнүүдэй байдалда бэрхэтэй юумэнүүд олон болонхой. Ядахын сагта саахар, тоһон, тамхин дуталдана. Энээн тухай бүгэдэндэ мэдээжэ. Сэдьхэлээ зобожо ябаһан асуудалнуудаараа коммунистнууд хубаалдахал ёһоороо хубаалдаа. Жэшээлхэдэ, Хүртэйн ЛПХ-гай парткомой секретарь **Л. Н. Пятныхай** үгэнүүдые дурдая:

— Нэгэшье совхоз, нэгэшье фабрика, завод хаагдаба гэжэ дуулаагүйбди. Ажалшан бүхэн үглөө бүхэндэ ажалдаа гарадагбди. Тээд хэнэн, бүтээһэн юумэмнай хайшаа орошоно гээшэб? Коммунистнууд манһаа эдэ бүгэдэ тухай суглаан дээрэ сэб сэхэ асуудаг болонхой. Юун гэжэ тэдээндэ харюу үгэхэбибди?

Хүн зомнай партиие юундэ хараанаб? Юундэб гэхэдэ, этигэхээ болёо. Этигэхээ болёо хадаа партида орохоёо арсана. Манай партийна организацида 1988—90 онуудта партиһаа 8 гэшүүн гараа гэжэ мэдүүлээ.

Коммунистын нэрэ хүндын унажа байһан тухай делегадууд **Л. Н. Солдатов, М. Д. Мясников**, районой прокурор **Б. Г. Гомбоев** болон бусад үндэһэ баримтатайгаар хэлэхэ зуураа ,үзэл сурталай хүдэлмэриие аша үрэтэй болгохо онол аргануудые бэд...
зорилгойгоор хэрэглэхэ, ...
зоной хэһэн ажалайнгаа ...
лөө харюусалга эрид д...
лүүлхэ ёһотой гэжэ дурд...

КПСС-ые шүүмжэлхэ...
рэниие элдэбээр муу...
байһан сагта партиин ...
гын ургахань хүндэ б...
яахаб даа. Хэрбээ Хэж...
партийна организацида ...
соото үеын жэл бүри ...
зэргээр 77 хүн партида ...
даг һаа, 1989 ондо м...
хүн партиин гэшүүн б...
байна. Тоосоото үе соо ...
эхин эмхинүүдэй бүридэ...
шэрөө», зарим эмхинүүд...
ганагүй гэһэн бэрх...
райкомой гэшүүдэй ...
сэдьхэл зобооно гэжэ ...
хэл шагнахада элирэ...
Энэ талаар хүдэлмэри...
нээр һунгагдаһан райком...
хижүүлхэ бээз.

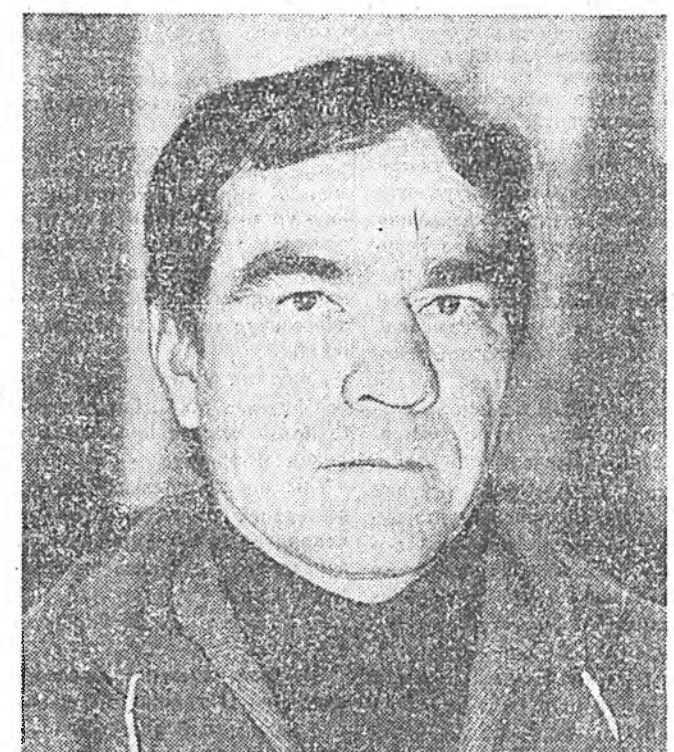
1989 оной ажалай д...
дээр хүдөө ажахын про...
нуудые гүрэндэ тушаа...
лаар түсэбтэ даабари...
амжалтатайгаар үлүүлэн ...
гэхынгээ хажуугаар поли...
лон нуга сабшалангай ...
дээшэлүүлһэнэй, бүхы т...
малай тоо толгой олошо...
һанайнгаа түлөө Хэжэнгы...
он РСФСР-эй Министр...
Соведэй болон ВЦСПС-...
жуулгын Улаан тугаар ...
шагнагдаа. Харин тиихэдэ ...
сохоной совхоз (дирек...
А. Б. Бугатов байгаа) ...
мическа болон социальн...
жэлтынгөө 1989 оной ...
амжалтатай дүүргэһэ...
КПСС-эй ЦК-гай, СССР-...
нистрнүүдэй Соведэй, ВЦ...
эй болон ВЛКСМ-эй Ц...
дамжуулгын Улаан туга...
нагдаһан байна.

Хэжэнгын районой к...
нистнууд ажалай иимэ ...
татайгаар партийна XXV ...
ференциеэ угтаа. Тиих...
партиин райкомой тоо...
үе соо хэһэн хүдэлмэри...
легадууд бултадаа зан...
тай гэжэ сэгнэһэн байна...
мунистнуудай хэжэ байһа...
хы ажал ябуулгань ...
хүнэй аша туһада зорюу...
ха зэргэтэй.

Партиин рескомой ...
тарь **Л. Ч. Нимаева** тус ...
ференциин хүдэлмэридэ ...
баадажа, үгэ хэлэбэ.

Хэжэнгын районой ...
дэхи секретариин тушаа...
дэбжүүлэгдэһэн хоёр ...
нэрэ нюусаар дууга...
бюллетеньдэ оруулагда...
Эгээл олон дуу абаһан ...
Аюржанаев — нэгэдэхи се...
таряар, **Д. А. Ивайловский** ...
ретаряар дахинаа һун...
Б. Ц. Эрдынеев партийн...
налтын комиссиин түр...
шээр һунгагдаба.

В. ТОКТОХО...

ЭСЭБЭРИТЭЙШЬЕ ҺААНЬ, ЭБЭЭРЭЭ...

«Гусиноозёрская» шахтын электрослесарь, коммунист В. А. Сорвинтай үнинэй танил хүм. Эрхим бэрхэ мэргэжэлтэдэй нэгэн тула хэдэн жэлэй саана бригадираар томилогдоо бэлэй. Участогтань орёо оньһон механизмууд олон. Мэдэсэ багатай хүн иимэ машинануудай схемэ ойлгодогшьегүй, хэды оролдоошье һаа, заһабарилга хэжэ шададаггүй ха юм.

1968 ондо 3-дахи ГПТУ дүүргэһэнэй удаа Виктор Сорвин эндэ ажаллахаар ерэһэн байна. Үдэр хоногуудай ошохо тума дүй дүршэлынь ехэ болоо. Ниитын хэрэгүүдтэ хайша хэрэг бэшэ байһанаа тэрэ түрүүшын үдэрнүүдһээ элирхэйлээ һэн.

Энэ удаа уулзахадаа, Виктор Ананьевич шахтада болоһон тоосоото-һунгалтын партийна суглаан тухай намда иигэжэ хөөрэбэ:

— Арба гаран хүн үгэ хэлээ. Гол түлэб гурим, журамаа бэхижүүлхэ арга бэдэрэе гэжэ олониинь уряалба. Иимэ хүндэ, харюусалгатай үйлэдбэридэ журамай һула һаа, ажал хэрэгүүдэй урагшагүйдэхэнь ойлгосотой. Шахтын директор Анатолий Владимирович Распопин коммунистнуудай үнэншэмөөр үгэ хэлээ гэжэ һананаб. Шахтын парторгоор ажалай аюулгүйе сахидаг инженер Александр Николаевич Королюк һунгагдаа. Таарамжатай кандидатура. Өөрөө залуу инженер, эршэтэй, шиидэнги.

Энэ үдэр Виктор Ананьевич эсэнхэй ябаа һэн. Үглөөнһөө халааниинь хүндэ байгаа. Участогай механик А. А. Бриков нилээн ехэ даабари үгөө ха юм. Электрослесарьнууд Михаил Ларионов, Александр Селиванов, Михаил Арановский гэгшэдтэй суг энэ даабаряа нүхэр Сорвин һайнаар бэелүүлээ.

Удаань тэрэ партийна суглаанда хабаадалсаа. Юрэл хараад, шагнаад һуугаа бэшэ, харин эдэбхитэйгээр хабаадалсаа, һанамжа дурадхалнуудаа хэлээ.

— Эсэбэритэй үдэршье һаа, эбээрээ хүдэлһэмнай, хөөрэлдэһэмнай сэнтэй байна,— гэжэ тэрэ намтай хахасахадаа хэлээ бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Сорвин.

И. САМДАНОВ.
Авторай фото.

ЗАНШАЛТА 26-дахи...

Улаан-Үдэ хотын Горький посёлогой үүлтэртэ малай бааза дээрэ һаалиин залуу эбэртэ бодо малай республиканска 26-дахи выставкэ-аукцион һаяхан үнгэргэгдэбэ. Энэ хэмжээнэй үүргэнь жэл бүхэндэ дээшэлжэ байнхай. Юуб гэхэдэ, Шэтын, Эрхүүгэй болон бусад областьнуудай айлшад аукциондо өөрөө ехэл дуратайгаар ерэдэг болонхой. Республикын үүлтэртэ мал үсхэбэрилдэг ажахынуудай, һү һаалиин фермэнүүдэй һүүлэй жэлнүүдтэ һаалиин мал ажал дээрэ ябуулжа байһан ажал хүдэлмэринь энэ выставкэ-аукцион дээрэ харагдадаг байха юм.

Республика соо гол түлэб үүлтэртэ малынь симментал үүлтэрэй болоно. 1984 онһоо хойшо холмогорой, хараэреэн үүлтэрэй үнеэд үсхэбэрилэгдэнэ. һаалиин бүхы малай 98 процентнь симментал үүлтэрэй үнеэд юм. Мүнөөдэрэй байдалаар 2500 үнеэд хараэреэн болон холмогорой үүлтэрэй болоно. Энэ аукцион дээрэ симментал үүлтэрэй жэлдээ 4000—6000 килограмм һү үгэдэг. 3,9—4,1 процент тоһолиг һүтэй үнеэдһээ абтаһан эмэ, эрэ хашарагууд олоной үзэмжэдэ табигдаа.

Мүн лэ энэ харалгада бүхыдөө 103 буха, 310 эмэ хашарагууд худалдагдаһан байна. Россельхозакадемиин Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай Ивалгын болон Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахынууд, Тарбагатайн районой «Маяк», Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд, Ивалгын районой «Пригородный» совхоз жэл бүхэндэ һайн үүлтэрэй залуу мал асардаг заншалтай болонхой. Илангаяа Ивалгын болон Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, зооветмэргэжэлтэд энэ хэрэгтэ эртээнһээ һайнаар бэлдэдэг байха юм, ОПХ-нуудай фермэнүүд дээрэ институдай һаалиин мал ажалай лабораториин эрдэмтэдэй хүсөөр аукциондо асарагдаха мал шэлэн абтана.

Байгша оной выставкэ-аукциондо Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы элитэ, элитэ-рекорд классай 15 эрэ хашараг, эбэрээ тайруулһан 30 эмэ хашараг, Байгалай ОПХ-һаа 17 эрэ хашараг, тэрэ тоодо симментал үүлтэрэй 15, холмогорой үүлтэрэй 2 хашараг, 100 эмэ хашараг худалдаанда табигдаа.

Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын малшад энэ харалгада һайнаар бэлдэһэндээ, выставкын мүнгэн гурбан медальда хүртэһэн байна. Ивалгын ОПХ-һаа асарагдаһан залуу эбэртэ бодо мал выставкын комитедэй зүгһөө нэгэдэхи шатын дипломоор, кубогаар, 300 түхэриг мүнгэн шангаар урмашуулагдаа. Институдай ОПХ-нууд һүүлэй гурбан жэлэй хугасаа соо аукцион дээрэ түрүүшын һууринуудые эзэлдэг байха юм. Нёдондо жэлэй дүнгөөр Байгалай ОПХ выставкэ-аукцион дээрэ нэгэ...
һуури эзэлээ һэн.

Мүнөө жэлдэ Байгалай ...
шалга-үйлэдбэриин ажах...
асарагдаһан симментал ...
рэй бухань 5800 ...
сэгнэгдэһэн байна. Ив...
ОПХ-гай бухань 6600 ...
хүрөө. Иигэжэ эдэ ажах...
айхабтар ехэ олзо ...
оруулба.

Ивалгын туршалга-үй...
риин ажахын энэ аук...
иимэ амжалта түйла...
баһал ойлгосотой юм ...
леновой һү һаалиин ...
дээрэ үнеэдэй үүлтэр ...
руулха талаар тодорхо...
ябуулагдана. Эндэ ...
4100 килограмм һү үгэдэ...
процент тоһолиг һүтэй ...
үнеэдһээ бүридхэгдэһэн ...
байгуулагданхай. Жэшэ...
симментал болон монбе...
ска үүлтэрнүүдһээ аб...
«Солнышко» гэжэ нэрэтэй ...
жан 305 үдэрэй хугаса...
6400 килограмм һү үгэө...
ганка» гэжэ үнеэн хо...
тугаллахадаа, жэл соо ...
килограмм һү үгэө. «Ш...
гэжэ үнеэн гурбадахя ...
лахадаа, жэлэй туршада ...
килограмм һү үгэһэн байн...
Энэ ажахыда туганлуудай ...
рыень тайраха хүдэлмэри ...
һал ябуулагдана.

А. ХАЖЕ...
Буряадай хүдөө ажахын эр...
дэм-шэнжэлэлгын институ...
һаалиин мал ажалай ла...
раторие даа...
Б. САМПИ...
лабораториин ахала...
эрдэмтэ хүдэлмэрилэ...

Совет орон дотор

НОВОСИБИРСК. Сибириин сэрэгэй округой сэрэгэй соведэй хүдэлжэ байһыень хотын хүн зон телеэкранууд дээрэ түрүүшынхиеэ хараба. Энэ дамжуулгаар харагшад ехэтэ һонирхоо. Нюуса далдагүйгөөр, олониигын һанамжануудые хараада абан, тус совет дээрэ залуушуулые армиин албан бэлдэхэ асуудалнууд хаража үзэгдөө һэн.

ЛЕНИНГРАД. Гүрэнэй ородой музейдэ нээгдэһэн выставкэ дээрэ манай үе сагай гайхамшагта уран зурааша Павел Кузнецовай (1878—1968) бүтээлнүүд харуулагдана. Уран зураашын 70 жэлэй зохёохы ажал ябуулгатай танилсаха арга тус выставкэ олгоно.

БАРНАУЛ. Алтайн хизаарай колхоз, совхозуудта ургуулагдаһан саахарай свеклын бүхы ургаса хизаарай тушаан абалгын пунктнуудта оруулагданхай. Саахарай заводууд 680 мянган тонно свекло тушаажа абанхай. Энэнь нёдондонойхиһоо ехэ юм. Тэрээнһээ гадна Воронежско болон Омско областьнуудһаа хэдэн арбаад мянган тонно свекло эндэ оронхой. Свекло ургуулагшадай болон саахар шанагшадай хоорондо баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор, свекло гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ үлүүлһэн ажахынуудта саахарай зарим хубинь эльгээгдэнэ.

УЖГОРОД. Карпат шадарай «Дружба» колхоздо олон микро- ба макро зүйлнүүдтэй «сокирнит» гэжэ тэжээлэй үнэтэй сэнтэй нэмэлтэ үйлэдбэрилэгдэжэ эхилэнхэй. Юундэ иигэжэ нэрлэгдээ юм гэбэл, Сокирница тосхоной захада тэжээлэй нэмэлтын гол зүйл болохо цеолидай минералай ехэ нөөсэ элирүүлэгдэһэн байгаа ха юм. Энэ шэнэ зүйлынь тэжээл алмаха арга олгодог, малай ба шубуудай ашаг шэмые дээшэлүүлгэдэ нүлөөлдэг байна. Газарай үрэжэл һайжаруулха зорилгоор таряашад илангаяа теплицэдэ тэрэниие хэрэглэнэ.

УЛААН-ҮДЭ. Байгал шадарай урданай Гусиноозёрск хотын дасан һэргээгдээ юм...
гэрһэн һарада СССР-эй ...
дын шажантанай арба...
съезд дээрэ һунгагдаһан ...
ветскэ Союзай Буддын шаж...
танай түбэй управлениин ...
нэ толгойлогшо бандида ...
ба-лама Мүнхэ Цыбиков ...
шын хурал үнгэргэбэ. Гус...
озёрскын дасан 250 гаран ...
лэй саада тэд байгуулагда...
аад, гушаад жэлнүүдтэ ...
дажа, тэрээнһээ хойшо ...
гөө зорилгоор хэрэглэгд...
байха юм. Нютагай засаг...
һүзэгтэ хүнүүдтэ тус дас...
бусаахаһаа гадна архи...
рын энэ хүшөөгэй анха...
түхэл янзые һэргээхэ ...
мүнгэн зөөри, барилгын ...
териалнуудые үгэжэ туһ...

ЭРХҮҮ. Областной фил...
мониин симфоническа оркест...
Японодо гастрольдо ошо...
Сибириин үнинэй алдар...
коллектив түрүүшынхиеэ ...
бүридэлөөрөө харин ...
гастрольдо ошобо. Чайков...
скийн, Шостаковичой, Герш...
нэй зохёолнууд концер...
программада оруулагда...
Элдэб хотэ городуудаар, ...
рэ тоодо Эрхүүгэй анда ...
ной холбоо тогтоон Канда...
ва хотоор гастрольнууд...
үнгэрхэ юм.

(ТАСС)

ХЭЗЭЭ ЭРИД ХУБИЛАЛТА ТУЙЛАГДАХАБ?

[illegible]

үгэ хэрэг хоёрой хоорондохи алгалдаан бодото байдалдамнай үндэһэтэй заадаа. Тиимэһээ эндэ хэдэн һанамжануудаа хүндэтэ уншагшадайнгаа анхаралда дурадхаха гэнэб байна. Юундэ эндэ онхэрагдаһан асуудалнуудта дахинаа бусанаһан гэхэдэ, үни хэдэ тон зүб гээд тоологдоһон, бодото дээрэ заабол бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ мэдэрэг үзэн юумэн хүн шалардаад «хүнэһэн» болоод һалана ха юм. Мүнөө хэблэгдэһэн шулуун доогуур үнэн урдахаргүй гэлсэдэг хадань, тэрэ шулуу хүдэлгэхэ байха шухала гээд һанагдана.

Ямар нэгэ ехэ хэрэгтэ бодото амжалта түйлахын тулада үдэр бүриин анхарал, оролдолго, залуу шууд ажал ябуулга хэрэгтэй. [illegible] урагшатайгаар бэелүүлэгдэхэгүй байна гээшэ.

Тиихэдэ нэн түрүүн эдир, залуу үетэниие түрэл хэлээ, түүхэеэ, литература, искусствая, ёһо заншалаа мэдэдэг байхаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй гээ һаа, ямаршье һэжэг түрэхэгүй байха. Арад зоноо гэгээрүүлхэ, үндэһэн унгидань бусааһан тулада залуу үетэнһөө заабол эхилхэ шухала гээд мэдээжэ.

Тиимэһээ национальна һургуулинуудай һуралсалай программануудта үндэһэлэл хубилалтануудые оруулха гэжэ шухала [illegible] нөө сагай эрилтэ болоо. Харин мүнөө манай залуу үетэн түрэл арадайнгаа түүхэһээ, хэлэнһээ, литература, искусствһаа, ёһо заншалһаа [illegible] Египедэй гү, али антична Грецин, Карфагенэй, ород арадай гү, али Хитадай империин, Баруун Европын гү, али Азиин, ехэ холын Америкын түүхэ, литература, искусство, ёһо заншал олон ушарта мэдэдэг гэбэл, багаханшье алдуу гарахагүй гээд һанагдана.

Иимэ байдалтай саашадаа эбсэжэ болохогүй. Түрэл арадшни олон мянган жэлэй гүн соохоо һабагшатай, үндэһэтэй аад, анхарал хандуулма ямаршье үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадаагүй, юрэл хэнэйб даа малшан ябаа гэжэл байхадань, үгышье һаа, 1917 онһоо урда тээ харанхы мунхаг, хоёһон ажабайдалтай байгаа гэжэ хэдо хэлэхэдэнь, ямар залуу хүн түрэл арадаа хүндэлдэг болохоб даа?

Тиимэһээ буряад хэлэ, түүхэ, географи, искусство, этнографи Буряад ССР-эй һургуулинуудта улам һайнаар заадаг болохо хэрэгтэй. Тиихэдэ манай республикын газар дээрэ ажаһуудаг бусад арадуудай хэлэн, түүхэ, искусство, этнографи тухай баһал мэдээжэ болохогүй ааб даа.

Һургуулиин һурагша бүхэнэй һониргол татамаар учебнигүүд, [illegible] методическэ, дидактическа материалнууд айхабтар хэрэгтэй. Буряад-монгол арадай эртэ урдын сагһаа хойшо нүүдэл ябаһан газар нютагуудта [illegible] Байгал шуа оной март соо Улаан-Баатар, Жинин, Хүх-Хото, Бээжэн, Хайлаар, Манжуур, Шэтээр ябаад бусахадаа, хэдэн жэлэй саана Краснокаменскһаа Шэтээр дамжан, Яруна ерэхэдээ, арадайнгаа эртэ урдын түүхэтэ замуудаар ябажа, нангин һайхан, арюун гэрэлээр сэдьхэлни сагааруулагдажа, шэнэ хүсэ эдлэһэндэл өөрыгөө һанаһаа нэм. Ямар утатай хүндэ хүшэр зам гаталжа, минии арад мүнөө нэйнгөө байдалда ерээб? Тиихэдээ юунэй тулада зоболон үзооб, юунэй тулада тон ехэ бэрхэшээлнүүдые дабан, арадаа аргадан зандань үлөөһын тулада олон гээлтэнүүдһээ сүхэрэнгүй тэмсээб? Юунэй тулада? Манай түрэл хэлэеэ, түүхээ, ёһо заншалаа мүнөө маргахымнай тулада гү? [illegible] Элинсэг хулинсагуудайнгаа олон зуун жэлнүүд соо суглуулһан сэгнэшэгүй ехэ оюун ухаан бододой баялигуудые ямар ахираар хаяха зон гээшэбибди?

Аймшагтай иимэ асуудал табяад, [illegible] түүхэһээ эрид арсажа, бодото түүхэеэ, тон зүбөөр, шэнээр бэшэхэ шухала. Тиихэдээ манай гол үндэһэн, манай уг унги олохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха гээшэ баһал шухала гэжэ һанахаар байна.

Энэ талаар үшөө нэгэ тон шухала ажаглалта хэмээр. Манай арадай түүхэдэ, ёһо заншалнуудта, литература, искусствада шажан мүргэлэй хүгжэлтэдэ хабаатай асуудалнуудые урдань бэшэгдэһэн номуудые бүхы зоной анхаралда дурадхаха, тэдэнэрэй бултанайнь уншаха, шэнжэлхэдэнь эрга боломжо олгохо хэрэгтэй. Тиигэхын тулада хуушан монгол бэшэг заалгада онсо анхарал хандуулха, иимэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэ багшанарые һайнаар бэлдэхэ шухала.

Олон дахин дууланхаар нэгэ дахин харааһаа дээрэ гэжэ зон хэлсэдэг. Тиимэһээ манай арадай түүхэдэ, географидэ, ёһо заншалнуудта литература, искусствада хабаатай элдэб фильмүүд, зурагууд бэлдэхэ, багахан музейнүүд болон бусад харуулгын ойлгуулгын залгаал зохёохо [illegible] бэлдэхэ шухала.

Жэшээлхэдэ, мүнөөшье болотор манай албанай бүхы зааһан дааһан зүйлнүүд [illegible] байдалда хүрэхэ үгы. Тэдэнэй байдал ойлгосотой байхаа болоод [illegible] ... бэшэ байдал бии гэжэ мэдэхэ ... хэтэ бүхы [illegible] байгаа бэшэ, мүн һайншье юумэн байгаа гэжэ дурдахаар. Энээниие харуулха гээшэ мүнөө баһал шухала.

Манай арадай бодото баатарнууд тухай бидэнэр хэр һайнаар мэдэнэбибди? Һонин асуудал аабза? Багахан буряад-монгол арадта баатар-геройнууд байгаа юм гү? Энээние буруушааһан, һэжэглэһэн байдал ушараал ха юм. [illegible] Шоно-Баатар, Бабжа Барас-баатарһаа эхилээд, мүнөө сагай геройнууд хүрэтэр арадаймнай түүхэдэ онсо нүлөө үзүүлһэн зон тухай, илангаяа залуушуулда үнэн сэхээр хөөрэжэ үгэхэ гээшэ айхабтар шухала ааб даа.

Иигээд харахада, тус статья соо дурадхагдаһан асуудалаар эрид хубилалтануудые түйлагдаагүй [illegible] Министерство Совет, Арадай эрдэм һуралсалай, Соёлой министерствэнүүд, Госкомиздат болон бусад гүрэнэй засагай зургаанууд, Уран зохёолшодой, Композиторнуудай, Уран зураашадай Холбоонууд, Буряадай эрдэмэй түб, бусад хабаатэ эмхинүүд буряад-монгол арадай түүхэдэ, географи, этнографи, ёһо заншалнуудые, литература, искусство болон бусад һургуулинуудта һайнаар заадаг болохо, энэ хэрэгтэ эмхидхэхэ талаар аша үрэ ехэтэй болохо хэмжээнүүдые абаха аабза гэжэ найдаһаар байна.

Тиимэһээ, эндэ хэзээ эрид хубилалта түйлагдахаб гэһэн эрид асуудал табиха дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, иимэ хубилалтын һаяын сагта түйлагдаагүй һаань, манай гээлтэнүүд саг ошохо бүри улам ехэ болохо бшуу. Энээние бодото дээрэ ойлгоно гэээшэ гүбди?

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
журналист.

«АЛЁНУШКАДА» АЯТАЙ ДАА

Бага һууринуудаа һэргээн бодхооохо талаар Мухар-Шэбэрэй райондо һүүлэй жэлнүүдтэ тодорхой ажалай ябуулагдадаг болоһониинь һайшаалтай. «Эрдэм» совхозой дирекци, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд Боом һууринда дунда һургуулиин, хүүгэдэй ясли-садай байшангуудые, малшадтаа, механизаторнуудтаа, наһанайнгаа амаралтада гараһан пенсионернүүдтэ 2 айлай байха залгалаа шэнэ гэрнүүдые баридаг байна. Өөһэдынгөө хүсөөр өөһэдтөө гэр бодхооохо дуратайшуулда урьһаламжа үгтэхын хажуугаар тэдэнэртэ гэрэй модо бэлдэхэ хэрэгтэнь бодото туһаламжа үзүүлэгдэнэ.

Боомой «Аленушка» гэжэ нэрэтэй хүүгэдэй ясли-садта малшадай, механизаторнуудай 1,5—6 наһатай 22 үхибүүд ябадаг. Эдэ багашуулые аяар 7 хүн хүмүүжүүлдэг юм. Саадай байшангынь гоёор шэмэглэгдэн гоёогдонхой. Үхибүүд үдэртэ гурба дахин эдеэлдэг байна.

Саадай ахалагша бүлэгэй үхибүүдһээ эндэ ямар бэ, гэжэ асуухадамнай, «Аленушкада» ехэл аятай даа гэжэ нэгэн дуугаар харюусаа һэн.

Д. ДОНДОКОВ.

БЭЛИГТЭН ҺУЛАГДАНА

[illegible]

Е. АЛЕКСАНДРОВ.

АМАР МЭНДЭ, «ТЮЛЬПАН»!

Монгол шуһата, эртэ урдын түүхэтэй хальмаг арадай яагаад Европо руу ябашаһан тухай, тэрэнэй хүшэр хүндэ хуби заяан тухай, 1812 ондо хальмаг хүлэгүүдэй Парижай үйлсэнүүдээр табаралдаһан тухай нилээд уншагдаһан гээшэ. Ажамидаралай ямарханшье хүндэ бэрхэшээлнүүдые хэдынэйшье сагта эрэлхэг зоригтойгоор, тархяа дээрэ үргэн дабажа шададаг хадаал энэ арад дэлхэйн нюруухаа хосорон хосороогүй, эртэ урдынгаа урлалые, ёһо заншалаа мүнөөдэр хүрэтэр асарза.

Бүмбын орон тухай һайхан бодолнуудаа үльгэр туулинуудтаа шэнгээһэн энэ арадай уран искусство үгээ баян. Үнгэрһэн зун «Джангар» гэжэ агууехэ аман зохёолойнгоо 550 жэлэй ойе аргагүй һайханаар тэмдэглэһэн арадай түлөөлэгшэдэй —«Тюльпан» гэжэ дуу хатарай ансамблиин концертые хаража һуухадаа, эдэ бодолнууд толгой соогуурни мухарилдаа һэн.

Хори шахуу жэл боложо, дахин манда айлшаар ерэһэн энэ коллективтэ шэнэ артистнуудшье нэмээ, программаньшье тад ондоо болоо юм байна.

1971 ондо энэ коллективэй ерэжэ, Оронгын соёлой байшанда концерт харуулхада, би ошожо, репортаж бэшэһэн хүм. Мүнөө хуушанайнгаа танилнуудтай —РСФСР-эй арадай артистка болошоһон Валентина Геряеватай, РСФСР-эй габьяата артистканууд болоһон Валентина Ильцарановатай, Антонина Мукаеватай уулзажа баярлабабди.

— Агаарай уларил шэмэрүүншэг болонхойшье һаа, арад зонойтнай халуунаар угтаһанда эльгэ зүрхэндэмнай уни бутараад, энхэ бэемнай дулаасана,— гэжэ аягтай хүхюун зантай В. Ильцаранова энеэнэ.

«Ирсар» гэжэ олоной хабаадалгатай хатараар концерт эхилнэ. Энэ ансамблиин одон болоһон суута дуушан, хальмаг арадай аялга дууе аргагүй һайханаар гүйсэдхэдэг гэжэ мэдээжэ Валентина Геряева энэ хатарые дуугаараа шэмэглээ. Хальмагуудай халуун сэдьхэлдээ хадаглан, мүнөөдэр хүрэтэр асарһан Бүмбын орон тухай бодол, хара зониие үмэгшэлэн, хариин харатан дайсадые хамха сохидог баатар хүбүүн Джангар тухай түүрээлгэ болоно гэжэ ойлгогдоо һэн.

«Джангарай» эхэ ойн баярта зорюулһан үшөөшье олон номер байгаа. Тэдэнэй дундаһаа Джангарай баатарнуудые зураглаһан «Немо һуршад» гэһэн хатар илангаяа һайшаагдаа.

«Ишкимдэг» гэжэ хатарые манайхидуул ехэл халуунаар угтаһан байна. Энээниие эрэшүүл гоёор хатардаг.

Сэхыень хэлэбэл, энэ ансамбль — Хальмагай ССР-эй («Бидэшни ССР болонхойбди!» — гэжэ танилнуудни омогтойгоор хөөрөө һэн) Гүрэнэй шангай лауреат юм. Алишье номерынь үндэр нэрэдээ хүрэмэ, һайхан.

«Юреэл», «Турскан балгасан» («Түрэл хото»— Элистэ тухай дуун) гэһэн дуунуудые Валентина Гаряева һайханаар хангюурдажа, халуун альга ташалгаар үдэшэгдөө һэн.

1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда унаһан хальмаг сэрэгшэдэй дурасхаалда зорюулагдаһан хатар ехэл һүр жабхалантайгаар харагдаа. Олон хатарнуудые РСФСР-эй габьяата артист Валерий Эрдниев найруулан табиһан байна. Тиихэдэ Владимир Мацаков олон хатарта голлон наадана.

Бадма Уджаевай зохёоһон «Бадма сэсэг» гэжэ дууе Валентина Ильцаранова ирагуу һайханаар дуулаа. Мүн «Турга» («Жэргэмэл») гэжэ дууниинь баһал гоёор зэдэлээ һэн. Һүүлдэнь зоной халуун эрилтээр «Муктин» гэжэ шоглой хүхюун дууе дуулажа, зониие баясуулаа.

Ноябриин 8-най һайндэршье һаань, оперно театраарнай дүүрэн хүн зон сугларжа, аха дүүнэрэйнгээ дуу зугаае, хатар наадые халуунаар угтаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Олон хатарнуудай хубинууд дахиндахин наадагдаһан байна.

Бадма Николаевич Уджаев энэ ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ, өөрөө композитор хүн.

—Бидэ хүдөө нютагуудаартнай ябажа, наада концертээ харуулхабди. Шуһа нэгэтэ аха дүү арадтаа ерээд байхада, һайхан байна,— гэжэ Б. Н. Уджаев хөөрөө һэн.

«Амар мэндэ, «Тюльпан»!»— гэхэдэмнай,— алтан зула сэсэгүүд нюдэндэ харагдана. Тюльпан сэсэгэй монгол нэрэ хадаа алтан зула бшуу. Алтан зуладал ходо бадаржа ябагты, ,хани нүхэднай!

Ц. ДОНДОГОЙ.

ТАСС: ТОБШО ҺОНИН

[illegible] (Брестскэ область). [illegible] наймаанай эм[illegible] ымсын болгохо [illegible] эндэхи горсоведэй [illegible] абаа һэн. Тэрэнэй байгуулагдаһан ху[illegible] наймаанай управлени [illegible] хойшо хотодо оро[illegible] хоолой зүйлнүүдые [illegible] эд бараа хи[illegible] юм. Урдань гор[illegible], горпищеторгдо, [illegible] овощторгдо, ниитын [illegible] предприятинууд-ОРС-нуудта тус тустань [illegible] эд бараа хубаарил[illegible] һаань, мүнөө шэ[illegible] оройдоол 60 [illegible] хүдэлмэри хэхэ боло[illegible] Совет магазинууд ба [illegible] наймаанай эмхи зур[illegible] баһал худалдажа [illegible] гү, али шэ[illegible] арендэдэ тушааха [illegible] бүтэдэһөө хотын һан[illegible] гулагдаһан ашаг олзын [illegible] автомобилиин шэнэ [illegible] ба теплоцентраль[illegible] ригдаха.

[illegible] Чернобыльдохи [illegible] үедэ радионугли[illegible] бузарлагдаһан зуугаад [illegible] гектар газар дээрэ [illegible] ба техническэ [illegible] ургамалнуудые ур[illegible] сэбэр мяха ба һү аба[illegible]. Газарай хүрьһэ[illegible] бузарлагдаһан [illegible] байдалда хүдөө ажахын [illegible] эрхилхэ талаар [illegible] проектын хүтэл[illegible] М. Крик гэгшын [illegible] уласхоорондын бү[illegible] иимэ тоб[illegible] һэн. Новозыбковэ [illegible] үнгэргэгдэһэн семинар [illegible] газарай хүрьһэнэй радиацаар ехээр бузарлагдаһан эрхэ байдалда мал ажал эрхилхэ, ургамалнуудые тарижа ургуулха технологиин талаар заабаринуудые МАГАТЭ-гэй түлөөлэгшэд Брянска, Тульска, Калужска ба Орловско областьнуудай мэргэжэлтэдтэ үгөө һэн. Гэбэшье радиацаар ехээр бузарлагдаһан нютагуудта хүдэлдэг таряашадай бэедэ аюулгүй эрхэ байдал байгуулха асуудал шиидхэгдээгүй байһаар.

ТУЛА. Областиин Киреевскэ районой «Молочный» совхозой кукурузын полинууд дээрэ немец «Класс» фирмэдэ бүтээгдэһэн тэжээл хуряалгын «Ягуар» гэһэн шэнэ комбайн амжалтатайгаар туршагдана. Олохон колхоз, совхозуудта хэрэглэгдэдэг ороной ба гадаадын оронуудай тэжээл хуряалгын техникэтэй сасуулхада, шэнэ машина түргэнөөр хүдэлдэг, ашаглахада ба засабарилхада бэлэн юм. Комбайнёрой хүдэлдэг кабина ехэ зохид. Гэбэшье машинын булюу һайн таланууд ба дутуу дундануд тухай тобшололнуудые хэхэнь эртэ: жэлэй туршада элдэб эрхэ байдалда тэрэ туршагдаха ёһотой.

БЕРЕЗНИКИ (Пермскэ область). КПСС-эй комитедүүдэй, ниитын бусад нэгэдэлнүүдэй болон захиргаанай хоорондохи харилсаануудые хуулита болгохо шиидхэбэри хотын предприятинуудта абтанхай. Хамтын суглаануудта дээрэ тэдэнэй хоорондохи хэлсээнүүд хаража үзэгдэнэ. Үйлэдбэри дээрэхи харюусалга дээшэлүүлэгдэжэ, журам һайжаруулгада политическэ нэгэдэлнүүдэй хүсэлэл оролдолгонууд элсүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ үйлэдбэриин Азот» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд тооложо.

КАЗАНЬ. Набережна Челны хотын ажаһуугшад РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Ельцинэй «Исповедь на заданную тему» гэһэн номой түрүүшын хэһэгүүдые худалдажа абаа. ВЛКСМ-эй горкомой дэргэдэхи залуушуулай түб тэрэниие гаргаа юм. 100 мянган хэһэгээр хэблэгдэһэн номһоо оройн бүхы олзо доход хотын соёл болбосоролой ба эрдэм һуралсалай эмхи зургаануудта хэрэглэгдэхэ зэргэтэй. Энэ зундаа тус хотоор ябахадаа авторай үгэһэн заабариин ёһоор 24 мянган түхэриг гонорарынь хүүгэдэй нютагай байшангай тоосоондо оруулагдахань.

КОЗЕЛЬСК (Калужска область). Сосенский һууринда түрүүшын муниципальна предприяти байгуулагдаа һэн. «Прогресс» кооперативтай ба залуушуулай түбтэй хамта поселково Совет тэрэниие эмхидхээ. Гансашье үмсэдөө барилга хэдэг хүнүүд бэшэ, мүн мэргэжэлтэ барилгашад предприятиин үйлэдбэрилһэн шлакоблогуудые ехээр хэрэглэдэг. Хүнгэн бетоноор хэгдэһэн зүйлнүүдтэ тэдэнь булигданагүй гэжэ туршалгануд харуулаа.

ВОРОНЕЖ. Арендаторнуудтай баталагдаһан хэлсээтэ уялгануудые СССР-эй 60 жэлэй нэрэмжэтэ совхозой захиргаан дүүргээгүй һэн. «Ехэ» салин түлэжэ болохогүй гэжэ шиидээд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд ногооной үрэһэ хүрэнгын, үйлэдбэрилэгдэһэн тэжээлэй сэнгые зоргоороо бага болгоһон байгаа ха юм. Иигэжэ мэхэлэгдэһэн арендаторнууд Воронежой Левобережнэ районой арадай сүүдтэ хандаха баатай болоо. Сүүдэй шиидхэбэриин ёһоор совхозой захиргаан дутуу үгтэһэн 169 мянган түхэриг арендаторнуудта түлэхэ болоо.

МОСКВА. Политическэ литературын хэблэл «Владимир Ильич Ленин тухай дурсалганууд» зургаадахи ботиие барлан гаргаба. Тэрэнь 10 ботиһоо бүридэхэ юм. Совет гүрэнэй үндэһэ һуури табилшын 1919—1920 онуудтахи ажал ябуулга тухай ном соо хэлэгдэнэ. Дурсалгануудай ехэхэн хубинь хорёод онуудта, гушаад онуудай эхеэр хэблэгдэһэн аад, дахин хэблэгдээгүй юм.

ЛЬВОВ. Карпат шадарай сэрэгэй округой нэгэ частиин сэрэгэй-транспортна самолёдой экипаж юрэ бусын даабари дүүргэбэ. Заншалта сэрэгэй ашаанай орондо тэрэ хэдэн тонно виноград асараа һэн. Бухарска областиин «Гала-Асия» заводой ажалшад сэрэгшэдтэ иимэ бэлэг эльгээгээ ха юм.

МИНСК. Белоруссиин, Украинын, Россин, Латвиин, Эстониин, мүн тэрэшэлэн Германиин уран зураашадай хабаадалгатайгаар эдэ уласхоорондын выставкэ үнгэргэгдэжэ байнхай. Белоруссиин артистнуудшье үргэмжын наада концерт табина. Тэрэнһээ ороһон мүнгэн «Чернобылиин үхибүүд» гэһэн жасада оруулагдаха ёһотой.

(ТАСС).

Хүн ба үе саг

АЖАБАЙДАЛ НАМАЙЕ ЭРХЭЛҮҮЛЭЭГҮЙ...

Очерк

ЗОЛТОЙ НАМТАРАЙ ЭХИН

Хонгор баян Хориин дайда тоонтотой Дамдин Бумбеевэй түрэлхидэй ажаһууһан газарые тодорхойлон хэлэхэ болоо һаа, Баян-Гол гэжэ нютаг юм. Зариман тэрэниие хадаһаа харьялан урдадаг голойнь нэрээр Хахир гээдшье нэрлэдэг байха.

Хахирта тэрэ үедэ 30—40 хүн зонтой арбаад лэ айл һуудаг һэн ха. Галзууд угай эдэ зоноор нарибшалан һонирхоходо, бултадаа шахуу хоорондоо түрэл һадаһан болодог. Хүдөө ажахын коллективизациин үедэ хүршэ Булаг, Түгнэ, Үдын-Гол, Хан-Жаргалан, Жаргаланта, Шүбэгэ нютагууд хамтаржа, С. Кировэй нэрэмжэтэ Баян-Голой хүдөө ажахын артель болоһон түүхэтэй юм. Харин мүнөө тэрэ Үдын совхоз болонхой гээшэ.

Дамдин Бумбеев ажабайдалайнгаа намтарые 6—7 наһанһаа һайнаар һанадаг. Гэр соонь байһан үһанай һүниндөө мүльһэтөөд хонодог хүйтэн гэр соо өөдөө болоо, үндыгөө. Үбэлэй нойрһоо һэриһэн байгаалидал адляар лэ, хабар хатанай халюуран ерэхэдэ, байра байдал доторнь ажамидарал һэридэг бэлэй. Хахирай-Адаг гэжэ зуһалангаа нүүхэдээ, одоо жаргадаг, хүхидэг һэн даа. Түүдэбшын нааданда харайха, ёохор хатархые хараха. Юрэдөө, гоёл хаһа байгаа...

Дамдин айлай олонһоо арай гэжэ үлэһэн ганса үри байгаа. Харанхы мунхаг буряад зоной үри бэенүүд элдэб үбшэнһөө боложо, улаа наэнгааршье, урган, үндын ябатараашье, олоороо наһа барашадаг бэлэй. Эндэ тэндэ үзэгдэдэг ябаган эмшэдэй үбшэлһэн хүндэ тэрээн бүхэндэ бодото туһаламжа үзүүлжэ шададаггүй байһаниинь мэдээжэ ааб даа. 1920-ёод онуудта Хүлэй больницын эмшэн байһан К. Онисимов «Жизнь Бурятии» гэжэ журнал соо буряад зоной, илангаяа үхибүүдэй дунда үхэлэй ехэ байһаниие гайхан тэмдэглэһэн байдаг. Врач тиихэдэ 137 бүлын гэшүүдэй бэеын элүүрые шалгахадаа, 687 үхибүүнэй түрэһэн аад, 367-нойнь гэхэ гү, али 53 процентынь гээгдэһэниие мэдээ һэн. Нэгэ айлда, жэшээнь, 18 үхибүүн түрэһэн аад, миил хоёройнь лэ амиды мэндэ үлэһэн тухай баримта врач В. П. Жинкин, жэшээ болгон, дурдаһан байдаг. Эдэ бүгэдэһөө тобшолол хэхэдэ, Дамдин хүбүүн хүрьһэтэ дэлхэй дээрэ мүр үлөөхэ хубитай, азатай хүбүүн байгаа гэжэ тэмдэглэхэ дуратайб.

Ажалша малша буряад зоной үхибүүд хэр үгһаа хойшо, жааханһаа эхилжэ, ажал хүдэлмэридэ дүршэдэг, түрэлхидтөө туһалдаг ха юм. Эхэ, эсэгэдээ туһа нэмэри үзүүлдэг болоходоо, Дамдин хүбүүн ехэтэ урмашадаг һэн. Хүдэрхэн, шандааһатайхан тула магтуулдагшье байгаа. Хэды тиимэшье һаа, үзэг мэдэхэ, ном үзэхэ, һураха хүсэлынь аргагүй ехэ байһан юм. Харин тиихэдэ гэртэхиниинь ганса хүбүүгээ дасанда үгэжэ, лама болгохо һанаатай байгаа. Энэнь тэдэнэрэй гүн сэдьхэлэй бата һанаашархал бэлэй.

Теэд түрэлхидэй хүсэл хүсэлдэхэ үйлэгүй байшоо. Тарбагатайн Үртөөдэ эхин шатын һургуули нээгдэжэ (хорёод онууд), Дамдинай зарим үетэн тэндэ һурадаг болобо. Дамдин баһа һургуулиин болохо гэжэ хэды бодхуултаад, шадабагүй — эсэгэнь хүсөөд лэ, һөөргэнь бусааха. Эсэсэй эсэстэ Дамдин өөрынхиеэ абажал һалаба. Баян-Голой эхин шатын һургуулиин 1-дэхи класста һурахаяа ороо һэн. Иигэжэ Дамдин Бумбеевэй ажабайдалда горитой хубилалта эхилһэн байна.

БАЯРТАЙ ДАА, ГОРОД!

1925 оной май һара соо хотын типографи, буряадуудай дундаһаа монгол бэшэг мэдэхэ хүнүүдые суглуулжа, үзэгүүдые холбогшоор хүдэлгэхэ байһан тухайгаа соносхобо. Тэрэниие дуулаһан Дамдин хото жаргалаа туршахаяа ошобо. Хото ерээд ябатараа, «Буряад-Монголой комсомолец» газетын редакцида хүдэлжэ байһан журналист Гылык-Сэнгэ Санжинотой танилсаба. Тэрэнь залуу нүхэрөө типографиин ажалһаа хорижо, залуушуулай газетэдэ орожо, хүдэлхыень дурадхаба. Монгол үзэгтэй машинкануудай үгы байһан дээрэһээ тэрэниие хуу гараар буулгажа бэшэхэ ажал тэндэнь байһан байгаа. Иимэ хүдэлмэри Дамдинда зохидшоогдобо. Хонодог газарыньшье ехэ онсо һонин шэнгеэр үзэгдэбэ. Городой ноёдууд дулаан байхада, үбһэн соо унтадаг юм аабы гэжэ һанаадхёо. Ушарынь гэхэдэ, Санжино «Монгольская» гэжэ гудамжада оршодог партиин обкомой хашаа соохи үбһэн дээрэ залуу нүхэр Дамдинтаяа хонодог байгаа. Санжино хитад алаабхиһаа үдэр бүхэндэ 10 мүнгэтэ бүүлхэ худалдажа абадаг һэн. Тэрэнээ үдэшэ үглөө хоёр хубаалдажа эдеэд, хүйтэн уһаар даруулаад ябаха. Үдэрынь хоюулаа столоводо эдеэлхэ. Тэндэ нэгэ-нэгэ табаг шүлэ абажа уудаг һэн ха.

Газаа сентябрь һара гараба. Үбһэн дээрэ унтахада, хүйтэн болобо. Дамдинай саг үргэлжэ хүдэлхэ ажалшье олдобогүй. Д. Бумбеев гурбан һара хахад соо городой үбһэн дээрэ унтаад, һөөргөө гэртээ бусаха баатай болоо бэлэй. Тиигэбэшье энээхэн үе тэрэнэй эдир наһанай мартагдашагүй хубинь байһан юм.

Нютагаа ерээд байтараа, комсомолой райкомой зууршалгаар һургуулида пионервожата болобо. Уданшьегүй комсомолой ячейкын секретаряар һунгагдаба. Энэ тушаалда байхадаа, Дамдин хүдөөгэй залуушуулай дунда горитой хүдэлмэри ябуулһан байна.

Хубисхалта һайндэрнүүдэй дүтэлхэдэ, комсомолой хүдэлмэри илангаяа эдэбхижэдэг бэлэй. 1926 оной Майн 1-нэй һайндэрые Дамдин Цыренович мүнөөшье болотор дулааханаар һанадаг юм. Тэрэ һайндэр түрэһэн нютагтань түрүүшынхиеэ тэмдэглэгдэбэ. Майн 1-нэй һайндэртэ зорюулагдаһан эгээл түрүүшын митинг сомоной Соведэй хажууда үнгэргэгдэбэ. Соведэй түрүүлэгшэ Гомбожап Аюржанаев энэ һайндэрэй удха шанар тухай суглараашадта мэдээсэһэн байгаа. Митингдэ хабаадаһан бүхы хүнүүд — комсомолшууд, һургуулиин һурагшад, нютаг зоной зариманиинь — Удинск һууринай гудамжаар жагсаалда гаража, гэшхэлээ һэн. Энэ һууринай гансахан коммунист байһан Будажап Очиров Улаан туг баринхай, жагсаалай урда ябаһан юм. Тэрэнэй хойноһоо алхалагшад буряад хэлэн дээрэ «Интернационал» болон революционно бусад дуунуудые дуулаһаар, гудамжын нүгөө захада гараад, һөөргөө Соведэйнгээ гэрэй хажууда ерээ һэн. Иигэжэ ябахадаа, комсорг Бумбеевэй сэдьхэлынь баярай омогорхолоор билтаран, халин ябаһан байгаа ёһотой. Үдэшэниинь клуб соо баяр ёһололой оршон байдалда һайндэр тэмдэглэгдэһэн байна. Базар Барадинай «Жэгдэн» гэжэ зүжэг харуулагдаа һэн.

Тус сомоной дэбисхэр дээрэ тиихэдэ партийна эмхиин болон тусхай бэлэдхэлтэй соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй үгы байһан дээрэһээ комсомолшуудай хүдэлмэри орёо болодог, бүхы һайн һайхан шэнэ юумэнэй эхин залуушуулай хүсөөр лэ бүтэдэг һэн. Тэрэ үеын партиин болон комсомолой хүдэлмэрилэгшэд Иролт Дампилон, Вандан Аюшеев, Дугаржап Донгидон, Дарма Жанаев болон бусад комсомолшуудта туһалжа, нютагай зоной урда түрэлхи хэлэн дээрэ элидхэлнүүдые хэдэг байгаа. Эдэ нүхэд хүн зоной дунда аргагүй хүндэтэй агша һэн.

Мүнөө үеын залуушуулда тэдэ онуудай үйлэ хэрэгүүд һонин бэшээршье һанагдажа магад. Теэд яахабши? Хөөрэжэ байһан хүнэймни намтар аяар тэндэһээл эхитэй ха юм. Тэдэл онуудай үндэрһөө комсомолец Дамдин Бумбеевэй хуушан сагта доботолго эхилээ гэхэ хэрэгтэй.

Комсомолец Д. Бумбеев уданшьегүй партиин гэшүүндэ кандидадаар дурадхагдаба. Тэрэ үедэ комсомолой Хориин райкомой секретарь байһан, һүүлээрнь Буряадай обкомой секретарь болоһон Д. Д. Донгидон Бумбеев Дамдининиие зууршалхадаа, иигэжэ бэшэһэн байдаг: **«Нүхэр Д. Ц. Бумбеевые ВЛКСМ-эй эдэбхитэдэй гэшүүдэй нэгэн гэжэ 1926 онһоо хойшо мэдэхэб. Журам һайнтай, комсомолой организацида эдэбхитэй хабаададаг байһанаараа тэрэ хододоо шалгардаг һэн».**

ШЭНЭ ХАРГЫ ЗАМААР

Партиин Буряад-Монголой обкомой шиидхэбэриин ёһоор, Верхнеудинск городто 1924 ондо советско-партийна һургуули нээгдээ һэн. Тэндэ партийна, комсомолой болон соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд бэлдэгдэхэ ёһотой байгаа. Комсомолой Хориин райкомһоо Дамдин Бумбеев тэндэ һурахаар эльгээгдэбэ. Энэ гансал Дамдинай ажабайдалда тохёолдоһон онсо үйлэ хэрэг бэшэ һэн. Тэрээнһээ урда хүдөө нютагуудһаа залуушуул городто һурахаар эльгээгдэдэггүй байһан дээрэһээ тэрэ бүхы нютаг зоной бахархал болоһон ушар болоо бэлэй.

Эсэгэдээ морёор буулгуулжа, Дамдин город ерэбэ. Совпартһургуулида оролгын шалгалтануудые хүнгэхэнөөр тушаагаад, 1-дэхи курсда тэрэ абтаа һэн.

Эндэ һурахаяа ерэгшэдтэ бүхы эрхэ нүхэсэл байгуулагдаа бэлэй. Стипендиһээ гадуур хүн бүхэндэ һарадаа нэгэ дахин 500 грамм саахар, нэгэ монсогор мылэ, хэдэч пачка мохоорхо тамхин үгтэдэг байба. Тамхи татадаггүйшүүлдэ үшөө 200 грамм саахар нэмэгдэхэ, ниитын банида бэеэ угааха. Иигэжэ Дамдин хүбүүн ёһотой һуралсалай амта танижа, ажабайдалайнгаа шэнэ зам эхилээ һэн.

Республикынгаа түрүүшын коммунис һуралсалай газарта үнгэргэһэн гурбан жэлынь мэдэгдэнгүй үнгэржэ, ажабайдалай гүн уруу зоримгойгоор алхалха аргатай болобо. Һуража байха үедөө тэрэ партида абтаа бэлэй. Партиин обкомой бюрогой шиидхэбэреэр Д. Бумбеев 1928 ондо ВКП(б)-гэй Мухар-Шэбэрэй райкомой мэдэлдэ эльгээгдээ һэн. Суулгын кустда тэрэ пропагандистаар табигдаба.

Нютагай коммунистнууд болон комсомолшуудай туһаламжаар тэрэ Суулга Түгнын-Адаг хоёрто парт-һургуули нээбэ. Тэндээ ажахын-политическэ элдэб хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэ талаар партиин райкомой болон аймсоведэй гүйсэдкомой саг үргэлжын эрхэ түлөөлэгшэ болгогдобо. Хүдөө нютагуудта шэнэ байдал зохёон байгуулха ямаршье инструкцигүйгөөр ерээдүйн колхозуудта эхи табиха гээшэ айхабтар хүшэр хүндэ хэрэг байһан юм. Хэды ехэ хүсэ, оролдолгын ашаар Суулгын сомоной һургуулинуудта хүдөө ажахын гурбан артель бии болоо һэм?

Хажуугаарнь ниитын ажабайдал амгалан бэшэ һэн. Нюдарган баяшуул эндэ тэндэ буһалгаа үүдхэхэеэ һанаха. Нютаг нютагай эдэбхитэд углуугай саанаһаа хороогдохо. Хамтын зөөри, хэшэг галдагдаха. Эдэ бүгэдые гансал Түгнын тала һайн мэдэхэл! Тэрэ сагай үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадагшадай олонхинь үнгэрһэн дайнда алдалаа һэн. Нүгөөдүүлынь наһа эдлэхэнь эдлэжэ, үгынь үгы — мордоо һэн даа.

ГУУРҺАНАЙ ХУРСАДАЛГА

Ажабайдал нэгэ хэмдээ тогтодоггүй, урасхал уһандал, урдажал, хубилжал байдаг ха юм. Эрхүүдэ областьнууд хоорондын пропагандистнуудай курс дүүргэһэн Д. Ц. Бумбеевые партиин обком «Эрдэм ба шажан» гэжэ журналай харюусалгата секретарь болгобо. Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Бата-Далай Тогмитов тэрэ журналай түрүүшын редактор байһан юм. Ажал дээрээ дүлэ татан хүдэлдэг энэ хүн айхабтар бэрхэ, эрдэм һургуулитай хүн байгаа. Тэрэ эрдэмтэд, врачнар, багшанар болон уран зохёолшодые элсүүлжэ, 1928 оной август һарада журналайнгаа түрүүшын номерые гаргаһан юм.

Д. Бумбеев удаань үшөө нэгэ журнал гаргалсаха золтой байгаа. БМАССР-эй ЦИК-эй түрүүлэгшэ байһан И. Д. Дампилоной хүтэлбэри доро «Соёлой хубисхал» гэжэ журнал хэблэгдэдэг болобо. Залуу журналист Дамдин Бумбеевтэ эдэ журналнуудые бэлдэжэ гаргахань хүшэр бэлэй. Теэд дүршэлтэй аха заха нүхэд Хоца Намсараев, Буда Цыренжапов, Бато-Далай Тогмитов, Бато-Мунко Цыренов болон бусадай туһаламжаар харюусалгатай хүдэлмэринь бүтэдэг лэ байһан юм. Эдэнэртэй хамта шахуу хүдэлжэ байһан Базыр Ванчиков, Эрдэни Раднаев, Тагар Болодон, Бавасан Абидуев, Генин-Дарма Нацов, Бато Базарон, К. Онисимов, Л. Кочетов, А. Долотов гэгшэдые Дамдин Цыренович мүнөө дулааханаар дурсадаг.

Республиканска «Буряад-Монголой үнэн» газетын үдэр бүхэндэ хэблэгдэн гараха болоходонь, бэлэдхэл һайнтай хүдэлмэрилэгшэд хэрэгтэй болобо. Партиин обкомой секретариадай шиидхэбэриин ёһоор, монгол хэлэ мэдэхэ байһан нүхэр Бумбеев тус газетын редакцида хүдэлхөөр эльгээгдэбэ. Тэндээ амжалтатай хүдэлжэ байтараа, журналистикын «Правдын» нэрэмжэтэ Коммунис институтда һурахаар Москва эльгээгдээ бэлэй.

Москваа һуралсалаа түгэс хэжэ ерээд, Радиокомитедтэ ажалда орожо, буряад хэлэн дээрэ дамжуулгануудые эмхидхэдэг болоо һэн. Уданшьегүй Комитедэйнгээ түрүүлэгшын орлогшын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн байна.

Партиин обкомой бюро 1932 ондо марксизм - ленинизмын классигуудай шэлэгдэмэл зохёолнуудые буряад-монгол хэлэн дээрэ оршуулжа гаргаха тухай тогтоол абаба. Энэ хүдэлмэриие хэхын тулада партиин обкомой дэргэдэ бюрогой гэшүүн ба таһагые даагша байһан Д. Мункинай хүтэлбэри доро оршуулагшадай бүлэг байгуулагдаба. Бүлэгэй бүридэлдэ Д. Ц. Бумбеев оруулагдаһан байгаа. Эдэ нүхэд бултадаа гол ажалһаа сүлөөлүүлэгдэһэн юм. Тиигэжэ В. И. Ленинэй болон элитэ бусад авторнуудай зохёолнуудые буряад зон түрэл хэлэн дээрээ уншадаг болоо һэн. Теэд 1937—1938 онуудта шэнэ хүсэтэйгөөр эхилһэн һүрдэлгэ хардалгада орожо, тэдэнэй олонхинь уйдхар гашуудалтай хубида дайралдаа бэлэй. Оршуулагдаһан хүдэлмэринүүдынь хэрэггүй, хоро хүргэнэ гэһэн сэгнэлтэ абаад, ниитын библиотекэнүүд cooһоо үгы хэгдэбэ. Ленинэй хүдэлмэринүүдтэй хамта Л. Толстойн, Ж. Вернын, Д. Боккачиогой оршуулагдаад байһан зохёолнууд мүлэ үгы хэгдэһэн байха юм.

1933 ондо Д. Бумбеев «Буряад-Монголой үнэн» газетын редакциин партийна таһагые даагшаар томилогдобо. Журналистын хүнгэн бэшэ зам үргэлжэлүүлхэ үедөө хамта хүдэлһэн, нүхэсэһэн Ц-Ж. Дондобон, С-Р. Ширабон, Г. Бельгаев, Б. Ванчиков болон бусад тухай дурасхалнууд Дамдин Бумбеевэй сэдьхэлдэ хододоо һайханаар һанагдадаг юм.

С. ХАНДАЖАПОВ,
журналист, партиин ветеран.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

УЯЛГАДАА—ҮНЭН СЭХЭЭР

Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай олон тоото алба хаагшадай дунда үнэн сэхээр, үндэр бүтээсэтэй ажалаараа суурхаһан хүдэлмэрилэгшэд олон юм. Эндэ харгын-патрульна албанай хүдэлмэрилэгшэд республикын районуудай хото городууд руу зурыһан харгы дээрэ, һүниие илгадгүй дежурилжа гарадаг заншалтай юм. Тиихэдэ харгын дүрим эбдэһэн жолоошодые барижа, хэнэй ямар алдуу гаргаһан тухай хэлэжэ, ойлгуулжа үгэдэг, хэтэрмэ улүүгээр аашагаргаһан нүгөөдүүлыень ялата гүлдэг гү, али үгышье һаа, машина жолоодохо эрхыень абажа, захиргаанай комиссиин гэнүүдэй хэрэжэ үзэхэ эльгээдэг юм. Сэхыень хэлэхэдэ, харгы замууд дээрэ һогтуу гээр машина жолоодохо ябегшад эдэнэрэй хёрхо, хурса нюдэнһөө холо ошожо шададаггүй. Юуб гэхэдэ, ажалай баян дүй дуршэлтэй болоһон ГАИ-гай инспекторнууд һогтуу жолоошоной харгы дээрэ бии болоһые тэрэнэй машина жолоодожо ябаһые абаһаар лэ ойлгодог ха юм.

Тиимэһээ һогтуу жолоошон эдэнэрэй гарта орсол һаа, шиидхэбэриин өөр, машина жолоодохо эрхэһээ хэдэн жэлээр хаһагдадаг юм. Зүгөөр һогтуугаар машина жолоодоһон хүн одоошье эндэ алдуугаа ойлгожо, «Тархияа мажажа, холидоод болёоб, хулисыт, хэшээгыт»,— гэжэ байгаад тангаригаа үгэхые оролдодог гээшэ. Тэд яахаб!.. Үнгэрһэн юумэн ошоо ошоо ха юм.

Республикын ГАИ-гай харгын-патрульна албанай ахалагша инспекторнууд, милициин капитан Н. В. Буторин, милициин старшина В. Г. Солнцев, ахалагша сержант Л. Л. Дармаев, сержант Ю. Б. Сунграпов болон бусад олон инспекторнууд республикын алишье районууд руу зурыһан харгы дээрэ албаяа хэжэ ябахадаа, деалгагдаһан нангин уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын хойноһоо үнэн зүрхэнһөө оролдодог, эрмэлзэдэг юм.

— Дээрэ нэрлэгдэһэн эдэнэрһээ гадна республикын район бүхэндэ өөрыгөө һайн һайхан талаһаа харуулжа ябадаг инспекторнууд олон. Эдэнэрэйл ашаар республикын харгы замууд дээрэ гэнэ усал, авари хэгшэдэй тоо үсөөрнэ гээшэ,— гэжэ Буряадай ССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай харгын-патрульна албанай амяарлагдаһан ротын командир Ю. Ц. Будаев хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын харгын-патрульна албанай ахалагша инспектор В. Г. Солнцев «Улан-Удэнский» гэжэ һаянай нэрлэгдэдэг автотранспортна предприятиин ахамад инженер В. В. Лоскутниковай ямар хэрэгээр гүрэнэй машина жолоодожо ябаһые шалгажа байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фототекст.

ГЕОЛОГУУДАЙ ВЫСТАВКЭ

Багдаринда геологуудай экспедициин бии болгогдоһоор тэбхэр 30 жэлэй ой түйсэбэ. Районой музей тус ойн баярта зорюулагдаһан тусхай выставкэ эмхидхээ юм. Выставкэдэ хоморой шухаг фото-зурагууд, гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн, һонирхолтой стенднүүд, плакадууд элбэгээр табигдаатай. Гадна геологуудай экспедициин түүхэ, геологуудай амжалта, ажалай түрүүшүүл, ветерануудэндэ онсо һуури эзэлнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Тиихэдэ геологуудай хэрэглэжэ ябаһан урданай ба мүнөөнэй зэр зэмсэгүүд, приборнууд, хубсаһа хунар гэхэһээ эхилээд олон даа. Мүн геологуудай суглуулһан үнэтэ рудануудай, минералнуудай баян зүйлнүүд выставкын гол шэмэглэл болоно. Выставкэдэ ерэгшэд эдэ бүхы зүйлнүүдые һонирхожо харана.

Музейн хүдэлмэрилэгшэд выставкэеэ һайнаар эмхидхэжэ, олон зоной анхарал татажа шадаа гэжэ онсолмоор.

А. ЦЫРЕНОВ.

ҮХИБҮҮДЭЙ ҺАЙНДЭР

«Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй ПМК-гай хүдэлмэришэд, һая гараһан үхибүүдые ЗАГС-да тэмдэглэлгын баяр ёһололой һайндэр эмхидхэбэ. Энэ һайндэрөө тэдэнэр «хүн мүндэлөө» гэжэ нэрлэһэн байгаа. Һайндэрэйхеэр гоёогдон шэмэглэгдэһэн ПМК-гай улаан булан соо зон олоороо сугларжа, баяр ёһолол үнгэргэгдэбэ. Тус һайндэрые ажахын профкомой түрүүлэгшэ А. Н. Иванова нээжэ, үгэ хэлэбэ. Удаань Мухар-Шэбэрэй районэй нютагэй Соведэй арадай депутат С. Сежин үхибүүдэй гэртэхиниие амаршалаад, гэршэлэлгын үнэмшэлгэ барюулба.

Һайндэртэ, һая гараһан эрхэтэдые амаршалхаяа «Хонхохон» гэжэ саадай үхибүүд ерэжэ, концерт харуулба. Энээнэй һүүлээр үхибүүдэй гэртэхиндэ ажахын профком хоёр-хоёр конвертнүүдые барюулба. Нэгэдэхинь 1996 ондо үхибүүдэй 1-дэхи класста ороходонь нээгдэхэ юм, харин нүгөөдэнь 2006 ондо нээгдэхэ ёһотой юм. Мүн үхибүүдэй гэртэхиндэ, үнэтэ бэлэгүүд, «Манай үхибүүн» гэжэ бэшээтэй фотоальбомтойгоор барюулагдаба.

Һайндэрэй түгэсхэлдэ үхибүүдэй гэртэхин фото-зурагаа буулгуулһан байна. Һонирхолтойгоор, баяр баясхалангай оршон байдалда эмхидхэгдэһэн хэмжээ ябуулга хүн зондо ехэтэ һайшаагдаа.

В. ШИРДАРМАЕВ.

БҮЛГЭМ БАЙГУУЛАГДАБА

Районой түбэй библиотекэ соо буддын шажантанай суглаан һаяхан боложо, буддын шажантанай бүлгэмэй совет байгуулагдаба.

Суглаанда СССР-эй буддын шажантанай управлениин түрүүлэгшын орлогшо дид-хамба-лама, гэлэн Данзан Хайвзан (Шираб Жамса Самаев) байлсаба.

Сентябрь һара соо Энэдхэг ороной хүндэтэ айлшад Камтул Римбоче (Далай ламын министр байһан), тэрэнэй ассистент Данзан Чойпан гэгшэд иишэ ерэжэ, баригдажа эхилһэн дасаниие, дасанай газар арамнайлһан юм. Энэ хэрэгтэ СССР-эй арадай депутат А. Л. Ангархаев ехэ оролдолго, эдэбхи гаргаа гэжэ хэлэхэ байнаб. Районой буддын шажантанай бүлгэмэй соведэй түрүүлэгшээр нэгэ дуугаар Л. М. Адушеев һунгагдаба, Бүлгэм өөһэдын устав баталан абаха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй. Энэрхы сэдьхэлэй хүдэлмэри энэ устав соо онсо һуури эзэлхээр хараалагдана.

Б. ШАРАКШАНОВ.

ОЛООР ТУШААГДАНА

Ивалгын районд ажалшадай эрилтэ хангалгын объектнүүд һүүлэй үедэ олоор тушаагдана. Жэшээлбэл, районой түбтэ универмаг, кондитерска цех, Табхарта пекарни, Каленово, Степной һууринуудта — магазинууд гэхэ мэтэ болоно. Тиихэдэ Сотниково тосхондо худалдаа наймаанай түб бэлэн болгогдожо байнхай, харин Оронго, Хурамша тосхонуудта шэнэ магазинууд баригдана. Ивалга һууринда колхозой дэлгүүр баригдажа, ашаглалгада тушаагдахань дүтэлбэ. Гэбэшье баригдаха юумэн үшөөшье олон гээшэ.

М. ГАЛСАНОВ.

«БИДЭНЭР ХҮЛЕЭХЭБДИ»

Тарбагатай һууринай сэрэгэй комиссариадай пунктда залуушуул олоороо сугларанхай, дуу, хүгжэм замханагүй. Ушарынь гэхэдэ, эндэ районой залуушуул сугларжа, үетэн нүхэдөө сэрэгэй уялгата албанда үдэшэхэеэ ерэһэн байба. Һаял 18 наһа гүйсэһэн эдэнэр СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ алба хэжэ, Эхэ ороноо хамгаалха эрхэдэ хүртэһэндөө аргагүй баяртай.

— Намарай уялгата албанда районой олон хүбүүд мордохоор сугларба. Тэдэнэй нэгэ зариманиинь хилын харуулшанай, агаарай-десантна Далайн-Сэрэгэй Флодто алба хэхэеэ ошохонь. Нүгөөдүүлынь сэрэгэй бусад подразделенинүүдтэ алба хэхэ юм,— гэжэ районой сэрэгэй комиссар С. А. Меденко хөөрэнэ.

Тарбагатайн районой хүбүүд, басагад үетэнөө сэрэгэй албанда баяр ёһололой оршон байдалда үдэшэхэдөө:—«Хоёр жэл болоод, тоонто нютагуудаа бусажа ерэхыетнай хүлеэхэбди»,—гэлдэн дуу, хүгжэм зэдэлүүлһээр үлэбэ.

Т. НАГАЕВА.

АНГЛИ ХЭЛЭН ДЭЭРЭ

«РСФСР-эй арадуудай үльгэр туужанууд» гэһэн суглуулбари бэрлагдажа эхилбэ. «Радуга» гэһэн Москвагай хэблэлээр англи хэлэн дээрэ гаргагдаһан тус суглуулбари хилын саадахи оронуудта эльгээгдэхэ юм.

Суглуулбари соо ород, башкир, буряад, чечен, ненец, чукча арадуудай аман үгын зохёолнууд олоор оруулагданхэй. Тэдэнэрынь жанрайнгаа талаар ажабайдал, ажаһуудал, эди шэди тухай хөөрэһэн үльгэр туужанууд болоно.

«РСФСР-эй арадуудай үльгэр туужанууд» гэһэн суглуулбари ерэхэ жэлэй эхиндэ булта бэрлагдажа, хилын саагуур наймаалагдахаар эльгээгдэхэ юм.

Н. КОСЕНКОВА.

ХҮХЮУН СОГТОЙГООР

Районой нөөсэлгын банкын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда һонирхолтой конкурс һаяхан үнгэргэгдэбэ. Конкурсдо Үүрэг, Баргажанай-Адаг, Баргажан, Юбилейнэ, Шанталаг тосхонуудай нөөсэлгын банкнуудай хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаһан байгаа. Эдэнэр хоёр можо боложо хубаараад, хоорондоо мүрысэжэ эхилбэ. Энэ үдэр булта һайндэрэйхеэр хубсалһан хүнүүд, баглаа сэсэгүүд, үнгэтэ шаарнууд, шог ёгто плакадууд, лозунгнууд сугларагшадай нюдэ баясуулжа байгаа һэн.

Конкурсдо хабаадагшад мэргэжэлэйнгээ талаар гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй байхаһаа гадна литература ба хүгжэмэйшье талаар һайн бэлэдхэлтэй байба гэжэ хэлэлтэй. Жэшээнь, тэдэнэр «Банк, мүнгэн, алтан» гэһэн темэдэ тон олон оньһон хошоо үгэнүүдые мэдэхэ байжа, олониие гайхуулаа.

Жюрин гэшүүд О. Кузнецова, В. Леховская гэгшэдтэ эрхимүүдынь элирүүлхэ гээшэ тон хүшэр байба. Зүгөөр командануудай һүлдэ тэмдэгүүд, амаршалганууд ба харюунуудынь хараада абтаа һэн. Энэ һайндэр бултанда һайшаагдаа. Нөөсэлгын банкын хүдэлмэрилэгшэд бэе бэетэйгээ һайнаар танилсахаһаа гадна, бэлиг шадабаряа мэдэлсэбэ ха юм. Районой нөөсэлгын банкын профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Т. Кондакова, конкурсдо хабаадагшадта дипломуудые, урмашуулгын шангуудые барюулаа һэн.

М. АЕИДУЕВА.

Баргажанай район.

МВД-һээ МЭДЭЭСЭНЭ

Байгша оной октябриин 29-һөө ноябриин 5 болотор республика дотор 230 гэмтэ ябуулганууд хэгдэжэ, эндэ 7 хүн алуулһан, 47 хүниие зорюута сохижо гэмтээһэн, хулиган ааша гаргаһан байба. Тиихэдэ гүрэнэй, ниитын болон үмсын зөөри хулгайлагшадай тоо 146 болоһон байха юм. Мүн энэ үе соо 12 автомототранспорт хулгайлагдаһан, наркотическа бодосуудые хэрэглэһэн 10 хүн баригдаһан байха юм.

Октябриин 30-най үдэр Загарайн районой Онохойн больницада тархияа сохюулһан. баруун мүрөө хухарһан хоёрдохи группын инвалид В. Ф. Беденко гэгшэ оруулагдаһан байгаа. Мүрдэлгэ хэжэ үзэхэдэ, хаанашье хүдэлдэггүй, урдандаа сүүдлүүлһэн О. А. Посредников архидаһанай һүүлээр хэрүүл үүдхэжэ, тэрэниие сохиһоч байба.

Октябриин 31-дэ Гусиноозерск хотодо һогтуу гурбан басагад хуулиин наһа гүйсөөгүй С. нэрэтэй басага сохиһоной удаа, норко малгайень абаһан байгаа. Мүнөө мүрдэлгэ хэгдэнэ.

Ноябриин 1-дэ Улаан-Үдын «Дружба» кафе шадар һогтуу гурбан хүбүүд хулиган ааша гаргажа Х. нэрэтэй эхэнэрые сохиһон юм. Хулигантаһан Р. А. Березовский, Р. Р. Найвович, Г. И. Нартов гэгшэд баригдаба.

Ахын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гараж сооһоо «КАМАЗ» түхэлэй машина хулгайлагдаһан юм. Энээниие хэн хулгайлааб гэхэдэ, Саянай дунда һургуулиин багша Д. Н. Намсараев гэжэ элирүүлэгдэбэ.

Ноябриин 2-ой үдэр Эрхүүгэй эмшэлгын-ажалаар заһан хүмүүжүүлгын профилакториһоо зугадаһан А. П. Икумцев Улаан-Үдын Володарска үйлсын 1-дэхи гэртэ эрхэтэн А. гэгшэтэй архидаһанай һүүлээр тэрэнээ хутагаар хадхажа, алаһан байха юм.

Арадай депутадуудай Советскэ райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта, багшанарай институдай хамтын дүрбэдэхи байрада ороһон хулиган гурбан хүбүүд үүдыень, витринын шэл эбдэһэн, телефониень таһалжа хаяһан байгаа. Мүрдэлгын һүүлээр хаанашье хүдэлдэггүй И. Р. Бамбаров, Б. С. Ангархаев Ахын районһоо ерэһэн хуулиин наһа гүйсөөгүй А. В. Арзухаев гэгшэд баригдажа, хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаха болобо.

Ноябриин 4-нэй үдэр Турунтаево тосхоной үйлсэдэ танигдаагүй хоёр хүн хуулиин наһа гүйсөөгүй Р. хүбүүнэй мүнгыень, хоёр багса сигаретэ, конфетэ, яблокыень буляажа абаһан юм ха. Мүрдэлгын һүүлээр «Прибайкалец» колхозой кочегарнууд гэжэ элирбэ.

Улаан-Үдэ хотын дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта элдэб хулиган ааша гаргаһан 560 хүн асарагдажа, захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдаба.

Буряадай ССР-эй МВД-гэй пресс-бүлэг.

ТЕЛЕВИДЕНИ

НОЯБРИИН 12-һоо 18 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35 — Футболой шэнжэлэл. 10.05—«Жизнь Клима Самгина»—14 серитэй уран һайханай фильм, 2-дохи сери. 11.10 — Мультфильм. 11.40—Марийн ССР-эй Гүрэнэй хатарай ансамблиин концерт. 12.40—«Дэлхэйе тойрон»—альманах. 13.30—Время. 17.45—Мультфильм. 18.00 — Хүүгэдтэ дамжуулга. 19.00—«Бидэ ба экономико». 19.30—Время. 20.00—«Было — не было»—баримтата фильм. 20.50 — «Жизнь Клима Самгина». 2-дохи сери. 22.00—Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35 — Футболой шэнжэлэл. 23.05—Композитор Евгений Догын зохёохы ажал ябуулгын үдэшэ. 00.20—Авторска телевидени. 01.35—Шэнэ һониной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 12.10—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35 — Физикэ. 10-дахи класс. 10.05 —Итальян хэлэн. 11.05—«Манай саад». 11.35, 12.30—Литература. 11-дэхи класс. 13.05—«Дорогой Эдисон»—уран һайханай фильм. УЛААН-ҮДЭ. 17.35—Баримтата фильм. 18.15 —Хальмаг арадай «Джангар» үльгэрэй 550 жэлэй ойдо. 19.15 — Байгал. 19.35—«Кооператив: арга боломжонууд ба шиидхэгдээгүй асуудалнууд». 20.1? —Буряадай Гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ драмын академическэ театрай сезоной нээгдэлгэ. 20.55 — Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15—Теннис. «Кремлиин кубок» гэһэн уласхоорондын мүрысөөн. 22.00—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.05—«Сэрэгэй предприятинуудые ондоо шэнжэлэлтэй болгохо хэмжээнүүд». 22.35 — «Преступление на корабле»—уран һайханай фильм, 1-дэхи сери. (Куба). 23.45—Хүндэ атлетикээр дэлхэйн чемпионат. 00.15—Теннис. «Кремлиин кубок» гэһэн уласхоорондын мүрысөөн.

ВТОРНИК, 13

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35 — Мультфильм. 9.55 —«Жизнь Клима Самгина»—14 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 11.10—Дэлхэйн һониной дэлэжэлээ. 12.10—Матвей Блантерай дуунууд. 12.30—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.30—Время. 14.10—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 17.45 — «ТелеЭКО»—журнал. 18.15 — Россин арадуудай спортын национальна зүйлнүүдэй фестиваль тухай. 18.45 —Амар сайн, хүгжэм! 19.30 — Время. 20.0—Баримтата фильм. 20.15—Мультфильм. 20.25 — Дипломатическа бэшэ хөөрэлдөөн. Баруун-Европын холбооной генеральна секретарь Виллем Ван Экелен ба политическэ шэнжэлэгшэ В. С. Зорин дамжуулгада хабаадаха. 20.45 — «Жизнь Клима Самгина». 3-дахи сери. 22.00—Время. 22.30 — Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 22.45 — Москвагай Гүрэнэй консерваториин студентнэрэй хоорой концерт. 23.05—Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 01.05 — Шэнэ һониной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 11.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35, 10.35—Географи. 8-дахи класс. 10.05, 11.05—Француз хэлэн. 11.35, 12.45—Биологи. 6-дахи класс. 12.15—«Бурда моден» дурадхана. 13.05 — «Преступление на корабле»—уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 14.15—Ритмическэ гимнастика. УЛААН-ҮДЭ. 17.30—Баримтата фильмүүд. 19.05—Байгал. 19.25 — Буряадай Гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрта Ю. Ирдынеевэй «Лик богини» балет. 19.55—Байгал (буряадаар). 20.10 —«Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 20.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15—Ород литературын зохёолнуудые СССР-эй арадай артист И. Ильинский уншаха. 22.0?—«США—СССР» гэһэн теле-хүүргэ. 22.45—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.50—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 22.50—Россин национальна асуудалай мүнөөнэй байдал ба хараа замууд. 00.50—«Преступление на корабле»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 01.45 — Футболоор СССР-эй кубок. «Динамо» (Москва)—«Спартак».

СРЕДА, 14

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Амар сайн, хүгжэм! 10.20—«Жизнь Клима Самгина»—14 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 11.25 — Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 13.30 — Время. 14.10 — Футболоор СССР-эй кубок. «Динамо» (Москва)—«Спартак». 17.30 — Компьютертэй харилсалга. 18.15 — Хүүгэдтэ дамжуулга. 19.30—Время. 20.00 — Политическэ темэдэ хөөрэлдөөн. 20.50—«Жизнь Клима Самгина». 4-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35—«Сильва»—хүгжэмтэ фильм. 00.55—Шэнэ һониной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35, 10.35 — Информатикын ба тоолон тодорхойлхо техникын үндэһэн һуури. 10.05, 11.05 — Немец хэлэн. 11.35, 12.35 — Юрэнхы биологи. 10-дахи класс. 12.05—«Библиофика». 13.05—«Преступление на корабле»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. УЛААН-ҮДЭ. 17.35—Баримтата фильмүүд. 18.35—Байгал. 18.55—«Микрофон хүдэлгэгдэбэ». 19.40 — Дэлгүүртэ шэлжэн оролго. 20.15—«Талын галнууд» — журнал (буряадаар). 20.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15—Б. Бриттен. Дуунай цикл. 21.40—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 21.45 — «США—СССР» гэһэн телехүүргэ. 22.40—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.40—РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 00.?0—Поэт, уран зохёолшо ба уран зурааша В. Хлебниковэй ажал ябуулга тухай баримтата фильм.

ЧЕТВЕРГ, 15

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильмнүүд. 10.05—«Жизнь Клима Самгина»—14 серитэй уран һайханай фильм. 5-дахи сери. 11.10 — Композитор Евгений Догын зохёохы ажал ябуулгын үдэшэ. 12.25—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.25 — Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 17.45 —Бултанда хабаатай педагогико. СССР-эй Гүрэнэй эрдэм һуралсалай түрүүлэгшын орлогшо И. П. Смирнов телевизор харагшадай асуудалнуудта харюусаха. 18.15 — Объектив. 18.45 — Арадай аялга дуунууд. 19.00—Политическэ темэдэ хөөрэлдөөн. 19.30 — Время. 20.00—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 20.45—Молдовануудай үндэһэн хубсаһан тухай. 20.55—«Жизнь Клима Самгина». 5-дахи сери. 22.00—Время. 22.30—Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 22.45—П. И. Чайковскидо зорюулагдажа Тольятти хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна фестиваль 24.00—Шэнэ һониной албан. 00.15 — Эстрадна концерт. 00.35—Совет ба Англиин ниитын ажал ябуулагшадай теле-хөөрэлдөөн.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.40, 10.45—Байгаали шэнжэлгэ. 5-дахи класс. 10.00—«Бултанда хабаатай педагогико». 11.05, 12.05—Испан хэлэн. 11.35, 12.35 —Физикэ. 8-дахи класс. 13.05 —«Виктория» — уран һайханай фильм. 14.30—Ритмическэ гимнастика. УЛААН-ҮДЭ. 17.35 — Баримтата фильмүүд. 18.35 —Байгал. 18.55 — «Россин Демократическа партиин» гэшүүдтэй уулзалга. 19.40—Байгал (буряадаар). 19.55—«Танай бэшэгүүдээр». 20.25—«Эхэ нютаг». 20.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00—Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15—Бэлигтэй хүнүүд циркдэ дуратай. 21.40—РСФСР-эй городуудай телестудинууд. 22.30—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.00—РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 24.00—Баримтата фильм. 00.25 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Химик»—ЦСКА.

ПЯТНИЦА, 16

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 9.55—«Сильва»—хүгжэмтэ фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 12.15 — Баримтата фильм. 12.45—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 13.30—Время. 14.10 —Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Химик»—«ЦСКА». 15.20—Мексикын фольклорно баледэй концерт. 17.45—Хүгжэм. 18.25—Ахалагша классайхидта уран зохёолой дамжуулга. 19.30 —Время. 20.00—Дэбжэлтэ. Мэдээсэл. Соносхол. 20.30—Хүгжэмтэ дамжуулга. 20.50—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 21.00—«ВИД» танилсуулна. 22.00 —Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35—МВД-һээ мэдээсэнэ. 22.50—«ВИК» танилсуулна. 02.05—Шэнэ һониной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 10.25 — «Олимпда» һуури эзэлыт». 9.35, 10.45—Байгаали шэнжэлгэ. 2-дохи класс. 9.55, 11.05—Англи хэлэн. 11.35, 12.40—Хүгжэм, 4-дэхи класс. 11.55—Ехэ юумэ мэдэхэ хүнүүдтэ дамжуулга. УЛААН-ҮДЭ. 18.05—Мультфильм. 18.15 — Улаан-Үдын телестудиин «Россин баатарнууд» гэһэн очерк. 18.45 —Буряад хэлэнэй хэшээл. 19.20 —Хүдөө ажахын ба болбосоруулгын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ. 20.05—Буряад ороной һонинууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15—Эстрадна дуу гүйсэдхэгшэдэй «Ялта-91» конкурс. 21.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 21.30—«Сен-Польдэ Венсиин вернисаж». 22.30 — СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.00—РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 24.00—«Теперь пусть уходит» — уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери.

СУББОТО, 17

СТУДЕНТНЭРЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«Манай саад». 10.05 —Таджигай фольклорно ансамблиин концерт. 10.40 — «Партнер». 11.10—«Бейсбол, жирафууд, ородой кантри болон бусад олон». 12.10—Уран зохёолшо Ж. Амаду тухай. 13.05—Уридшалан тайлбарилга. 13.35—Совет грегүүдэй соёлой ба искусствын бүхэсоюзна 1 фестиваль. 14.35—«Испания—свет и тени республики»—уран һайханай-публицистическэ фильм. 15.45—«Ан амитадай аймагта». 17.15—Режиссер И. Селезневагай фильмүүд. «Дневной поезд». 19.00 —Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 — Мультфильм. 19.55 — Домро дээрэ наадаха. 20.10—ВДР-эй (ФРГ) телерадиокомпаниин үдэшэ. 22.00—Время. 22.30—Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 22.45—СССР-эй правительствада. 22.55—ВДР-эй телерадиокомпаниин үдэшын үргэлжэлэл. 01.50—Шэнэ һониной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Гэр бүлэ» 10.20—«Арена». 11.20—«Доброго пути вам»—уран һайханай фильм. 12.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 12.30—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 13.30—РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 14.00—Дэбжэлтэ. Мэдээсэл. Соносхол. 14.30—«Ханин харилсаан» — видеоканал. Забһарлалгадань—21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 21.40 — Баримтата фильм. 21.50—Домро дээрэ наадаха. 22.00—Время. 22.30—Арадай инструментнүүд дээрэ гүйсэдхэгшэдэй бүхэроссин конкурсдо хабаадагшадай концерт. 23.00—Футболоор СССР-эй кубок. «Спартак»—«Динамо» (Москва). 00.55—Баримтата фильм. 01.15—Хүндэ атлетикээр дэлхэйн чемпионат. 02.00— Вас вызывает Таймыр —уран һайханай фильм.

ВОСКРЕСЕНИ, 18

РАКЕТНЭ СЭРЭГҮҮДЭЙ БА АРТИЛЛЕРИИН ҮДЭР, ХҮДӨӨ АЖАХЫН БА БОЛБОСОРУУЛГЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Бултанай эрхилхэ спорт». 9.15—Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—«Эртэ үглөөнһөө». 11.00—Эсэгэ орондоо алба хэнэ. 12.00—Үглөөнэй наада зугаанай дамжуулга. 12.30—«Аяншалагшадай клуб». 13.30—«Хүгжэмтэ киоск». 14.00—«Элүүр энхэ байлга». 14.45—«Черный террор»—уран һайханай-публицистическэ фильм. 16.05—«Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 17.20—Мультфильм. 18.30—Ород арадай дуунууд. 18.40—«Воскресение»—уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00—Время. 22.30—Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай. 22.45—Россин парламентын мэдээсэл. 23.00—Фотоконкурс. 23.05—«Маппед-шоу» — олон серитэй кукольна фильм-концерт. 13-дахи, 14-дэхи сери. 23.55—«АРС» «Олимпийскдэ урина».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Зарядкада зогсогты. 9.20—Татаар арадай дуунууд. 9.40—Ракетнэ сэрэгүүдэй ба артиллериин үдэртэ. Ракетнэ сэрэгүүдые байгуулгын түүхэ тухай баримтата фильм. 10.00—Хүндэ атлетикээр дэлхэйн чемпионат. 10.55—«Аяншалагшадай клуб». 11.55—Мультфильм. 12.05—Режиссер Б. Галантерай фильмүүд. «Майя Плисецкая. Знакомая и незнакомая». 13.00—Уласхоорондын шэнжэлэл. 14.00—Авторска телевидени. 16.15—«Совет Росси» — видеоканал. 18.45—Мультфильм. 19.00—ТФ студи. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15—ТФ студи. 22.00—Время. 22.30 — Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 22.35—РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 23.35—ТФ студи.

Сэнхир экран

ВОСКРЕСЕНИ, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—«Жизнь Клима Самгина»—олон серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 11.05—Баримтата фильм. 11.20—Мультфильм. 12.05—Фольклорно коллективэй концерт. 12.30—Хүн. Газар дэлхэй. Юртэмсэ. 13.30—Время. 16.30—Зүүн Сибириин Гүрэнэй Соёлой институдай студентнүүдэй концерт. 17.05—Баримтата фильм. 17.30—Мультфильм. 17.45—Үхибүүдтэ дамжуулга. 19.15—Пристанида (США) болоһон экономическа семинарай материалнууд. 20.30—Концерт. 20.40—Россин парламентын мэдээсэл. 20.55—«Жизнь Клима Самгина»—олон серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай. 22.45—Совет милициин үдэртэ концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Николай Моржановай хэбэр». 9.35—Концерт. 10.05—Мультфильм. 10.55—Ехэ юумэ мэдэдэг хүнүүдтэ дамжуулга. 11.40—«Пожалуйста, возьмите меня к себе»—телефильм. 12.40—Баримтата фильм. УЛААН-ҮДЭ. 17.35 —Мультфильм. 17.45—Буряад хэлэнэй хэшээл. 18.20—Байгал. 18.40—РСФСР-эй арадай артистка Н. К. Петроватай уулзалга. 19.40—Байгал (буряадаар). 19.45—«Эрхэтэн ба хуули». Совет милициин үдэртэ зорюулагдана. МОСКВА. 21,00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Теннис. «Кремлиин кубок» гэһэн уласхоорондын мүрысөөн. 22.00—Время. 22.30—«Виктория»—уран һайханай фильм.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номертэ

Монголой Арадай Республикын Дархан хотодо Буряадай ССР-эй литература болон искусствын заншалта удэрнүүд боложо түгэсэбэ. Газетын тусхайта корреспондент Геннадий Гыпыловэй «Хаана нухэдэймнай шарайнь сэлмэг» гэжэ гаршагтай репортаж номерой нэгэдэхи хуудаһанда барлагдаба.

СССР-эй Президент М. С. Горбачевой Германида ошоод байһан тухай ТАСС-ай мэдээсэл энэл хуудаһанда байна.

«Хаалта боолточуудые тэбягүйлди» статьягай удаа газетэдэ үгтэһэн харюу номерто байха.

«Милициин юрын ажабайдалһаа» гэһэн ниитэ гаршагай доро тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари олоной һонорто үгтэбэ.

Журналист А. Базархандаевай «Пайщигай саашадаа байжаха зам ямар бэ?» гэжэ гаршагтай статья номерто.

Кино, театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА

МУХА-ЦОКСТУХА—в 12, творческий вечер композитора Ж. А. БАТУЕВА—в 19.

Бурятский театр драмы имени Х. Намсараева

«Мүнгэн хутага» (Серебряный нож)— в 19-30.

«Дружба»

Приключения Квентина Дорварда, стрелка королевской гвардии—в 9-40, Любовь с привилегиями (2 серии)—в 11-30, 14, 16-30, 19, 21-10.

«Родина»

«Транти-ванти»— в 10, 16-40, «Храм любви» (2 с.)— в 11-20, 14, 18-10, 20-50.

«Прогресс»

Красный зал —«Убийца»— в 9-40, 11-30, 13-20, 15-10, 17, 18-50, 20-40.

Зеленый зал —«Голубая бездна»— в 9-40, 13-40, 16-10, 18-20, 20-40, сборник мультфильмов— в 12.

«Октябрь»

«Как проводят каникулы Болек и Лелек»— в 9-40, «Ловушка для одинокого мужчины»— в 15-30, 17-10, 18-50, «Рам и Лакхан» (2 с.)— в 11-20, 20-30.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95.- собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское 3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской ССР. Директор 2-40-45
Зак. № 259.